

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De Jure en de Facto Schoolsegregatie in de Verenigde Staten

Inleiding

Vóór twintig jaar schreef de socioloog Gunnar Myrdal in zijn boek «An American Dilemma»: «Het negerprobleem is niet alleen Amerika's grootste mislukking maar tevens Amerika's onvergelykelyk grote kans voor de toekomst.» In de komende strijd voor de ontplooiing van hun ras, voorzag hij als machtigste wapens van de negers in de Verenigde Staten, «de gloriejke Amerikaanse idealen van democratie, vrijheid en gelijkheid» (1).

Tien jaar later, in 1954, werden door de U.S. Supreme Court in de zgn. *School Segregation cases* beslissingen getroffen die voor het eerst de mogelijkheid schiepen dat de «gloriejke Amerikaanse idealen» voor de Amerikaanse negers een werkelijke betekenis zouden krijgen.

Nu er alweer tien jaren verstreken zijn sinds de genoemde beslissingen, is het nuttig na te gaan welke hun voorgeschiedenis was, welke hun gevolgen geweest zijn, welke vraagstukken zij hebben opgelost en welke zij daarentegen onopgelost hebben gelaten. Alhoewel deze beslissingen ook buiten de sfeer van het openbaar onderwijs een belangrijke weerslag hebben gehad en inderdaad op alle takken van het openbare leven hun stempel hebben gedrukt, willen wij ons hier beperken tot de problemen van de rassensegregatie in het, zowel openbare als private, onderwijs.

De sociologische en psychologische aspecten van het probleem, hoe belangrijk zij natuurlijk ook zijn, zullen wij buiten beschouwing laten, zoals wij ook de statistische gegevens tot het strikte minimum beperken en slechts terloops de grote lijnen van de feitelijke toestand suggereren. Onze aandacht gaat dus vrijwel uitsluitend uit naar de juridische aspecten van de rassensegregatie in het onderwijs in de Verenigde Staten.

I. Van *Plessy* tot *Brown*: zestig jaar «*separate but equal*»

In wezen betreft de discussie nopens de juridische problemen i.v.m. de segregatie, de vraag hoe de eerste paragraaf van het Veertiende Amendement bij de federale Grondwet moet geïnterpreteerd worden (2). Een vertaling van deze paragraaf zou aldus kunnen

luiden: «Alle personen, die geboren zijn of genaturaliseerd in de Verenigde Staten en onderworpen aan de rechtsbevoegdheid van de Verenigde Staten, zijn burgers van de Verenigde Staten en van de Staat waarin zij verblijven. Een Staat zal noch een wet maken of toepassen welke de voorrechten en onschendbaarheden van burgers der Verenigde Staten beknot, noch een persoon van zijn leven, zijn vrijheid of zijn eigendom beroven zonder voldoende wettelijke waarborgen, noch een persoon die onder zijn rechtsbevoegdheid staat de gelijke bescherming der wetten ontzeggen». Aan deze teksten dienden de rechtbanken der staten en de federale rechtbanken met in laatste instantie de U.S. Supreme Court (opperste gerechtshof der federatie) de grondwettelijkheid der segregatiepraktijken te toetsen (3).

De eerste beslissing van de U.S. Supreme Court die in dit verband moet bestudeerd worden is deze getroffen in 1896 in de zaak *Plessy v. Ferguson* (4), omdat zij de richtlijnen verstrekke waarnaar de rechtspraak en de wetgevers zich gedurende bijna zestig jaar zouden schikken. In deze zaak vroeg de eiser *Plessy* dat de U.S. Supreme Court zou verbieden dat hij strafrechtelijk zou vervolgd worden wegens overtreding van een wet van de staat Louisiana, die gebood dat blanken en kleurlingen in afzonderlijke treinwagens zouden plaats nemen. Hij voerde als argumenten aan dat de wet strijdig was met het Dertiende Amendement dat de slavernij had afgeschaft, en met het Veertiende Amendement. Waar het eerste argument door het Hof onmiddellijk werd afgewezen, werd het tweede daarentegen aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen. Vooreerst bevestigde het Hof in plechtige bewoordingen dat het Veertiende Amendement ongetwijfeld tot doel had de absolute gelijkheid der beide rassen voor de wet af te dwingen, wat slechts herhaalde wat het Hof in vroegere gevallen gezegd had (5). De van overheidswege opgelegde segregatie was echter in de ogen van het Hof niet in strijd met dat gelijkheidsprincipe: «Wij beschouwen als basis van de vergissing die de eiser maakt in zijn argumenten, de veronderstelling dat de gedwongen scheiding van beide rassen het zwarte ras met de stempel der minderwaardigheid merkt. Indien dit zo is, is dit enkel omdat het zwarte ras het zo verkiest te zien.» (6) De hypocrisie van dergelijke verklaring is wel verbluffend! Om te bewijzen

dat zijn opvatting overeenstemde met de algemene praktijk op dit punt, haalde het Hof het voorbeeld aan van de gesegregeerde openbare scholen die in vele Staten bestonden en door de meerderheid der staatsrechtbanken werd aanvaard. Men kan zich terecht afvragen welke de waarde van dit argument is tegenover het feit dat er in 1896 toch slechts twintig van de zevenendertig Staten de segregatie in het openbaar onderwijs verplichtend maakten of althans toelieten, terwijl er reeds twaalf Staten waren die de segregatie uitdrukkelijk hadden verboden (7).

Het is merkwaardig hoe de enige rechter van het Hof die niet instemde met deze beslissing, Justice Harlan, in zijn *dissenting opinion* blijk gaf van een bijna profetisch inzicht in wat de gevolgen zouden zijn van de beslissing van de meerderheid: «Slavernij als een instelling door de wet geduld, zal weliswaar uit ons land verdwenen zijn, maar de Staten zullen de macht bezitten om door verderfelijke wetten te beletten dat allen de voordelen der vrijheid genieten, om de burgerrechten die toch gemeen zijn aan alle burgers te regelen op basis van rassenonderscheid, en om een staat van ondergeschiktheid op te leggen aan een grote groep van Amerikaanse burgers.» (8) Hij stond dus alleen om te voorspellen hoe de rassenscheiding door de wetgevers van de Zuidelijke Staten zou gebruikt worden, niet om de negers op een evenwaardig alhoewel gescheiden niveau in de maatschappij te plaatsen, maar om hen af te zonderen in een minderwaardige positie.

De houding van het Hof, die ons nu kan voorkomen als een grove miskenning van de ware bedoeling van het Veertiende Amendement, wordt echter gemakkelijker verstaanbaar indien men haar plaatst in het kader van het einde der negentiende eeuw, wanneer het Veertiende Amendement niet alleen als een «dictaat» aanzien werd door de Staten van de overwonnen Confederatie maar ook voor de openbare opinie in de Noordelijke Staten geenszins de ruime betekenis had die men later erin zou erkennen (9).

De doctrine uit *Plessy v. Ferguson* die de «*separate but equal*»-doctrine genoemd wordt, werd drie jaar later voor het eerst door de U.S. Supreme Court op het openbare onderwijs toegepast in de zaak *Cummings v. Board of Education* (10). Na benadrukt te hebben dat de voordelen en lasten der belastingen door alle burgers moeten gedeeld worden zonder aanzien van hun ras, zei het Hof dat de aangeklaagde schorsing van een negerschool slechts tijdelijk was en voortkwam uit financiële moeilijkheden zodat er geen reden was om de uitgaven voor de blanke school te doen stopzetten. Dergelijke slordige denkwijze toont aan hoe men enerzijds de rassenscheiding als volkomen natuurlijk aanzag (het element «*separate*») maar anderzijds weinig bekommerd was over het bestaan van gelijke mogelijkheden voor beide rassen (het element «*equal*»). In die zin werd de beslissing zeker begrepen door de Zuidelijke Staten die dan ook nooit (tenzij misschien enkele Staten op bescheiden wijze in recente jaren) een inspanning deden om gelijke materiële faciliteiten te verlenen aan de negerscholen. «Gescheiden maar gelijk» was in feite een slogan waarvan het tweede lid voortdurend werd verwaarloosd. Enkele cijfers kunnen volstaan om dit aan te tonen. In 1950 had Mississippi met ongeveer evenveel leerlingen in de blanke en zwarte scholen een dubbel aantal leraars in de blanke scholen. Na meer dan vijftig jaar rassendiscriminatie werd de kloof nog steeds breder: Mississippi's uitgaven aan opvoeding bedroegen in 1962 per negerkind 30 p.c. van deze per blanke leerling; in

South-Carolina was de verhouding 60 p.c. in Arkansas 66 p.c., in Georgia 68 p.c. (11).

Zoals de openbare opinie in de Verenigde Staten tegenover de rassensegregatie niet plots veranderde maar wel geleidelijk gunstig zou evolueren, zo ook betekenden de beslissingen van de U.S. Supreme Court, die in 1954 de schoolsegregatie ongrondwettelijk verklaarden geen bruuske ommezwaai. Zij werden integendeel aangekondigd door een weliswaar trage maar toch duidelijk merkbare evolutie die sinds een vijftiental jaren in de rechtspraak had plaatsgegrepen.

Eerst nam deze de vorm aan van een striktere toepassing van het «*separate but equal*»-beginsel uit *Plessy v. Ferguson* door een nauwkeurige controle van de gelijkwaardigheid der materiële mogelijkheden zonder dat echter de segregatie zelf reeds in vraag werd gesteld. Aldus in 1938 in *Missouri ex rel. Gaines v. Canada* (12): de Staat Missouri beschikte wel over een rechtsfaculteit voor blanken maar had er geen voor negers; deze zouden echter op staatskosten hun rechtsstudies mogen doen in buurstaten. De U.S. Supreme Court oordeelde dat dit niet volstond om te voldoen aan de eisen van *Plessy v. Ferguson*. In dezelfde zin lagen de beslissingen van een federale District Court in *Wright v. Board of Trustees of the University of South Carolina* in 1947 (13) en de U.S. Supreme Court in *Sipuel v. Board of Regents of the University of Oklahoma* in 1948 (14).

In 1950 trof de U.S. Supreme Court twee beslissingen die verder gingen dan deze vaststelling van het bestaan of ontbreken van gelijke materiële klassen, en voor het eerst het beginsel van de segregatie zelf aan het wankelen brachten. In *Sweatt v. Painter* had een rechtbank van de Staat Texas in 1948 vastgesteld dat negerstudenten in de Rechten in evenwaardige materiële omstandigheden konden studeren (klaslokalen, bibliotheek, professoren, enz.) en dienvolgens de eis afgewezen van een neger die om toelating tot de «echte» University of Texas Law School verzocht. De U.S. Supreme Court hervormde dit vonnis door vast te stellen dat de waarde van de vorming in beide scholen wezenlijk ongelijk was, niet zozeer in materiële middelen maar in ontastbare factoren als invloed van de alumni, traditie en prestige van de school, mogelijkheid tot contact met rechters en advocaten... (15). Dit te zeggen was naar de vorm slechts een toepassing van het *separate but equal*-beginsel uit *Plessy*, maar erkende voor het eerst, zij het dan nog maar impliciet, dat er een fundamentele ongelijkheid is die voortvloeit uit het feit zelf van de rassensegregatie (16).

Op dezelfde dag besliste het Hof de zaak *Mc Laurin v. Oklahoma State Regents* (17), waar het ging om een negerstudent die wel tot de blanke universiteit was toegelaten maar wien in de klaslokalen en de bibliotheek een aparte plaats was aangewezen en die tevens verplicht was zijn maaltijden te gebruiken op andere ogenblikken dan de blanke studenten, dit alles om hem van zijn medestudenten afgescheiden te houden. Dezelfde redenering gebruikend als in *Sweatt v. Painter* besliste het Hof dat «deze beperkingen zijn mogelijkheid tot studeren, tot discussie en gedachtenwisseling met andere studenten hadden geschaad en, meer in het algemeen, hem hadden gehinderd in zijn beroepsvorming...» en dat «er een groot en grondwettelijk verschil is tussen beperkingen opgelegd door de Staat en de weigering van individuele burgers om contact te hebben met personen van het andere ras.» Wanneer deze laatste aanhaling duidelijk zinspeelt op de «gelijke bescherming der wetten» (*equal protection of the law*) van het Veertiende Amendement en er tevens,

zoals reeds in *Sweatt v. Painter*, wordt gezegd dat de oorzaak van de schade door de negerstudent geleden in de segregatie zelf gelegen is, dan kan men de vraag stellen waarom het Hof de kwestie van de grondwettelijkheid der segregatie in deze beslissingen uit de weg is gegaan. Het antwoord is waarschijnlijk vooreerst dat het Hof in de vermelde zaken het gewenste resultaat kon bereiken zonder een veroordeling van de «*separate but equal*»-doctrine te moeten uitspreken, dat het bovendien meende dat de openbare opinie nog niet voldoende was voorbereid op een dergelijke uitspraak en dat het bovenal verkoos de wetgevers der Staten te waarschuwen en hun aldus de mogelijkheid te geven zich nog tijdig aan te passen. Aldus gezien blijkt deze aarzeling om zich uit te spreken tegen de van overheidswege opgelegde rassensegregatie, voort te komen uit een juist besef van de beperkte mogelijkheid tot hervorming door een geïsoleerd ingrijpen van de rechterlijke macht, en uit eerbied voor de bevoegdheidsverdeling tussen de onderscheiden machten in het *checks and balances*-stelsel van de Anglo-Amerikaanse democratie⁽¹⁸⁾. Het is deze zelfbeperking (*self-restraint*) welke de Amerikaanse juristen zozeer op prijs stellen vanwege de U.S. Supreme Court.

In de daaropvolgende jaren werden meerdere geschillen rond de schoolessegregatie voor de rechtbanken gebracht. In drie gevallen ging het om betwistingen nopens segregatie opgelegd door de grondwet en de wetten van de Staten South-Carolina (*Briggs v. Elliott*), Virginia (*Davis v. County School Board of Prince Edwards County*) en Delaware (*Gebhart v. Belton*). Een vierde zaak betrof de schoolsegregatie krachtens een besluit van de stedelijke overheid in Topeka, Kansas (*Brown v. Board of Education of Topeka*). Tenslotte was er een segregatiezaak in het District of Columbia dat door de federale overheid wordt bestuurd. Wanneer de behandeling dezer zaken voor de staatsrechtbanken en de lagere federale rechtbanken moeilijk en traag verliep en zij ten slotte alle samengebracht werden voor beoordeling door de U.S. Supreme Court, was iedereen die de segregatiediscussie gevolgd had zich ervan bewust dat het Hof niet langer het ware probleem, de confrontatie van de segregatie met de vereisten van het Veertiende Amendement, zou ontwijken. Het Hof nam alle twijfel hieromtrent weg door zelf aan de partijen in geding voor te stellen dat zij hun argumentering zouden concentreren rond een aantal vragen i.v.m. de oorsprong, de ontwikkeling en de interpretatie van het Veertiende Amendement.

Op 17 mei 1954 besliste het Hof de vier eerste gevallen die meestal als *Brown v. Board of Education* aangehaald worden⁽¹⁹⁾, en het vijfde, *Bolling v. Sharpe*⁽²⁰⁾, dat afzonderlijk moest behandeld worden daar de federale overheid, ook in haar bestuur van het District of Columbia, niet aan het Veertiende Amendement onderworpen is. Deze waren de historische *School Segregation cases*⁽²¹⁾.

II. De Schoolsegregation Cases

a) De beslissing van 17 mei 1954

De beslissing in *Brown v. Board of Education* werd door Chief Justice Warren namens de eenparige Supreme Court uitgedrukt in een, naar Amerikaanse maatstaven ongewoon korte, *opinion* die kan samengevat worden als volgt: «De bespreking van de historische oorsprong van het Veertiende Amendement heeft wel enig licht op de zaak geworpen, maar kan toch tot geen vast besluit leiden, des te meer daar het openbaar onderwijs, omstreeks 1870 in het Zuiden weinig ontwikkeld was, voor negers vrijwel onbe-

staande en in sommige staten zelfs verboden. Anders dan in de voorgaande gevallen als *Missouri v. Canada*, *Sipuel v. Oklahoma*, *Sweatt v. Painter* en *McLaurin v. Oklahoma State Regents*, waar het onnodig was de *separate but equal*-doctrine te herzien om de eisers voldoende te schenken, wordt thans de vraag over de toepasselijkheid van *Plessy* rechtstreeks gesteld. Het gaat in deze zaken om gesegregeerd lager onderwijs dat in alle uitwendige, tastbare factoren gelijk is in beide takken. Wij moeten echter onderzoeken welke de gevolgen zijn van de segregatie zelf op het openbaar onderwijs. Onderwijs is thans zo belangrijk geworden dat het de eerste vereiste is om in het leven te slagen. Waar de Staat in openbare scholen deze opvoedings-taak op zich neemt, moet hij de gelijkheid verzekeren. Ontneemt de rassensegregatie in openbare scholen de kinderen van de minderheidsgroep de kans op gelijke opvoedkundige mogelijkheden, ook al zijn alle tastbare elementen evenwaardig? Wij menen dat dit inderdaad het geval is, en deze mening vindt steun in de huidige kennis van de psychologie, pedagogie en sociologie. In openbaar onderwijs is er geen plaats voor de *separate but equal*-stelling, gesegregeerd onderwijs is in wezen ongelijk. De eisers werden door de segregatiepraktijken in openbare scholen beroofd van de gelijke bescherming der wetten zoals deze door het Veertiende Amendement wordt gewaarborgd.»

In *Bolling v. Sharpe* verklaarde het Hof dat de segregatie in de openbare scholen van het door de federale overheid beheerde District of Columbia, strijdig was met het Vijfde Amendement (wél van toepassing op de organen van het federale bestuur), dat in dezelfde termen als het Veertiende Amendement verbiedt dat iemand van zijn leven, vrijheid of eigendom beroofd wordt zonder voldoende wettelijke waarborgen (*without due process of law*). Dit samengaan van een beroep op de gelijkheidsbepaling van het Veertiende Amendement enerzijds en op de vrijheidsbepaling van het Vijfde Amendement anderzijds, om in gelijken omstandigheden eenzelfde resultaat te bereiken, kan best verklaard worden met deze woorden van Justice Goldberg: «Door de gelijkheid te behandelen als een component van vrijheid, en vrijheid als synoniem met gelijkheid, volgden de opstellers van de Grondwet de geschiedenis en de tradities van de Westerse vrijheid. In de veertigste clause van de Magna Charta had Koning Jan de edelen beloofd: *To no one will we sell, to no one will we refuse or delay, right or justice*. Dit werd in de Anglo-Amerikaanse traditie een waarborg van gelijke rechtsbedeling onder de wet (*equal justice under the law*). Daarom was het normaal dat de Supreme Court in 1954 in *Bolling v. Sharpe* het samenvloeien van de begrippen van vrijheid en gelijkheid erkend heeft.»⁽²²⁾

De Brown-beslissing is sinds 1954 het voorwerp geweest van voortdurende strenge kritiek, niet alleen vanwege vertegenwoordigers van de Zuidelijke Staten doch ook vanwege velen die geenszins geëngageerd waren in «*the Southern way of life*» maar de juistheid van de beslissing betwistten om zuiver juridische redenen. Wij bespreken de voornaamste argumenten, wat meteen een beeld geeft van het vlak waarop dergelijke discussie over grondwettelijk recht in de Verenigde Staten gevoerd wordt. Duidelijkheidshalve kan men vijf punten onderscheiden:

1. De beslissing in *Brown v. Board of Education* is een inbreuk op de voorbehouden bevoegdheid der Staten...

Dit argument vormt, met deze vermeld in de twee

volgende punten, het zwaartepunt van het zgn. «Zuidelijk Manifest» dat op 12 maart 1956 door 101 vertegenwoordigers der Zuidelijke Staten aan het federale Congress werd voorgelegd als een «verklaring van grondwettelijke beginselen» (23). Het voert aan dat de Grondwet aan de federale overheid geen bevoegdheid heeft gegeven inzake onderwijs, zodat dit tot de uitsluitende bevoegdheid van de Staten behoort. Een federale rechtbank zou er zich dan ook niet over mogen uitspreken.

Het antwoord op deze bewering ligt voor de hand. Het Veertiende Amendement moet gelezen worden als een gebod aan de Staten om in al hun ondernemingen wettelijke gelijkheid te voorzien. De U.S. Supreme Court die moet toezien op de naleving van de federale Grondwet, is dus zeker bevoegd deze toe te passen op alle Staatsactiviteiten, het openbaar onderwijs niet uitgezonderd. Indien men dit niet aanvaardt maakt men dode letter van de *equal protection*-clausule van het Veertiende Amendement.

Voor wie enigszins vertrouwd is met het Amerikaanse openbare leven, zal dit argument een vertrouwde klank hebben, omdat het duidelijk in verband staat met de strijd om bevoegdheid tussen de federale overheid en de Staten, die zo oud is als de federatie zelf. De steeds toenemende economische eenwording, de ontwikkeling der communicatiemogelijkheden, de stijging der federale belastingen wegens de vereisten van de nationale verdediging, maar ook het herhaalde falen van vele Staten hebben voor gevolg gehad dat de machtsbalans steeds meer ten voordele van de federale overheid is gaan overhellen (24). De meest recente, en op dit ogenblik fel omstreden, voorbeelden van deze evolutie zijn de aanwending door de U.S. Supreme Court van de *equal protection*-clausule van het Veertiende Amendement om de Staten te verplichten tot heraanpassing van de kiesdistricten zodat er voortaan een evenredige vertegenwoordiging (*one man, one vote*) moet zijn in de wetgevende lichamen der Staten (25), en de beslissingen van hetzelfde Hof die de macht der Staten ondergeschikt maken aan de eerste Acht Amendementen — de *Bill of Rights*, lange tijd slechts toepasselijk geacht op de federale overheid — die o.a. strenge normen stellen voor de rechterlijke macht, b.v. op het stuk van de huiszoeking (*searches and seizures*-clausule van het Vierde Amendement) (26) en van het getuigenverhoor (*confrontation*-clausule van het Zesde Amendement) (27).

2. ...breekt met de precedentenregel...

Betoogd wordt dat het *separate but equal*-principe uit *Plessy v. Ferguson* gedurende bijna zestig jaren de vaste wet geweest is en aldus een deel van het leven van de mensen in vele Staten en een bevestiging van hun gewoonten, tradities en levenswijze werd. De U.S. Supreme Court zou, volgens haar tegenstanders, haar eigen politieke en sociale opvattingen in de plaats van de wet willen stellen.

Daartegenover staat echter dat in grondwettelijke zaken het Hof nooit geaarzeld heeft van het *stare decisis*-beginsel af te wijken, wanneer het — wegens wijziging in zijn samenstelling of evolutie van zijn denkbeelden — een vroegere interpretatie van de grondwet niet langer kon aanvaarden (28). Dit sluit aan bij de opvatting van de Amerikaanse grondwet als een «living constitution» waarvan de principes door de rechters steeds opnieuw moeten verklaard worden in het licht van de gewijzigde maatschappelijke omstandigheden. Gezien de eigen finaliteit van deze grondwettelijke bepalingen, moeten zij steeds vatbaar

zijn voor nieuwe overweging met grotere kennis en wijsheid (29).

3. ...is strijdig met de oorspronkelijke bedoeling van het Veertiende Amendement (30)...

De verklaring van het Hof in *Brown v. Board of Education* dat de discussie van de historische omstandigheden waarin het Amendement tot stand kwam, tot geen besluiten kon leiden, heeft misschien verwarring gebracht. Zeker bood zij de tegenstanders van het Hof de kans om het te doen voorkomen alsof het Hof geen rekening wilde houden met de bedoeling van de opstellers van het Veertiende Amendement.

Dit had het Hof kunnen vermijden door uitdrukkelijk te verklaren dat de bezorgdheid voor de originele bedoeling moet overgebracht worden met de eigen aard van de Amerikaanse grondwet, waarvan de voorschriften «geen mathematische formules zijn, doch een vitale en geen formele betekenis hebben, die men niet ontdekt in een woordenboek maar door de studie én van hun oorsprong, én van hun ontwikkeling» (31).

Bovendien kan men, niet zonder grond, beweren dat de *equal protection*-clausule van het Veertiende Amendement, voor welke uiteenlopende gevallen zij ook ooit gebruikt weze, door de opstellers zeker bedoeld was als een verzekering dat de Amerikaanse negers voortaan recht hadden op gelijke behandeling door de Staten, welk recht hun niet langer kon ontzegd worden op grond van hun ras, hoezeer dit ook in de ogen van sommigen een redelijk criterium moge schijnen (32).

4. ...is strijdig met de rechterlijke neutraliteit...

Dit standpunt wordt best verdedigd door Professor Wechsler (33), zeggende dat het in *Brown v. Board of Education* uiteindelijk ging om een keuze tussen de positieve en de negatieve vrijheid van vereniging, tussen het recht van de negers om zich te verenigen met de blanken en het recht van de blanken om niet tegen hun wil verenigd te worden met de negers. De grondwet biedt, volgens deze auteur, niet de neutrale beginselen waarop een dergelijke keuze noodzakelijk moet berusten.

In feite komt deze keuze ons voor als onbestaande. In zoverre uit de *Brown*-beslissing volgt dat schoolkinderen tot rassenvermenging gedwongen worden tegen hun wil of tegen de wil van hun ouders, volgt dit uit het feit dat de gemeenschap, door haar wetgevers, gekozen heeft voor de leerplicht zoals zij ook het principe van de gedwongen vereniging dat vervat ligt in de verplichte legerdienst, heeft aangenomen. In de organisatie van deze leerplicht zijn de Staten onderworpen aan het Veertiende Amendement, zodat er voor de Supreme Court wel degelijk een «neutraal grondwettelijk beginsel» was om haar beslissing op te steunen. Het knelpunt ligt hier natuurlijk in het feit dat het Veertiende Amendement zelf in laatste instantie niet neutraal is en ook moeilijk neutraal kan zijn omdat het de emancipatie van een bepaalde groep, de negerbevolking, op het oog heeft. Als dit Amendement zo geëngageerd is, kan de toepassing ervan moeilijk neutraal zijn.

5. ...en steunt op verkeerde sociologische bevindingen.

Waar de U.S. Supreme Court in de *Brown*-beslissing zegt dat gesegregeerd openbaar onderwijs schadelijk is voor de harmonische ontplooiing van de negerkinderen, haalt zij tot staving van deze mening vooreerst een uittreksel uit een vonnis van een staatsrechtbank aan

en vervolgens de moderne bevoegdheden in de psychologie en sociologie, waarbij dan in voetnoot een zetal boeken en twee tijdschriftartikelen worden opgesomd. Dit bood in het debat na de beslissing natuurlijk de gelegenheid tot discussie. Tegenover de aangehaalde auteurs werden er andere uitgespeeld die aantoonde of althans schenen aan te tonen ⁽³⁴⁾ dat de integratie meer dan de segregatie het negerkind zou schaden, waaruit het besluit werd getrokken dat de stelling uit *Plessy v. Ferguson* nog steeds de wet der Verenigde Staten zou geweest zijn, indien het Hof maar de ware stand van de moderne sociale wetenschap inzake segregatie had gekend. In feite had de Supreme Court deze aangehaalde werken niet nodig en had zij zich beter beperkt tot de vaststelling van wat elk zinnig mens aanvaardt, nl. dat het ganse segregatiesysteem werd opgezet met de klaarblijkelijke bedoeling de negerbevolking in een inferieure situatie te houden en daarin ook grotendeels geslaagd is. «Is segregatie strijdig met gelijkheid? Wanneer een gans ras zich opgesloten ziet in een systeem dat is opgebouwd en wordt in stand gehouden met als doel dat ras in een toestand van ondergeschiktheid te houden, en men stelt dan de vraag of dit ras gelijk behandeld wordt, dan meen ik dat wij een der soevereine prerogatieven van de wijsgeren mogen uitoefenen, nl. lachen.» ⁽³⁵⁾

Samenvattend kan men zeggen dat, zo de Brown-beslissing weliswaar niet de hoogstaande *opinion* is die men verhoopt had en inderdaad enkele onnodige zwakke punten heeft, er o.i. nochtans geen twijfel is nopens de juistheid van de feiten die zij behandelt (de schadelijkheid van de segregatie) en van het recht dat zij erop toepast (de *equal protection-clausule* van het Veertiende Amendement).

b) De beslissing van 31 mei 1955 ⁽³⁶⁾

In de samenvatting van de Brown-beslissing van 17 mei 1954 die wij hoger gaven, vermeldde wij met opzet slechts de bevestiging door de U.S. Supreme Court van de ongrondwettelijkheid der rassensegregatie in het openbaar onderwijs. Dit was inderdaad de betekenis van deze beslissing, die echter geen richtlijnen verstrekt waaraan de Staten zich moesten houden bij de desegregatie. Bewust van de weerslag die zijn beslissing zou hebben op de toekomst van de ganse federatie, wilde het Hof deze nogmaals overwegen. De partijen werden gevraagd opnieuw argumenten voor te brengen omtrent de vraag hoe de desegregatie zou moeten verlopen, terwijl de Attorney-General der Verenigde Staten en de Attorney-Generals van alle Staten die gesegregeerde scholen toelieten of vereisten, uitgenodigd worden om als *amici curiae* hun zienswijze mede te delen. In een tweede beslissing, opnieuw eenparig en uitgedrukt in een *opinion* van Chief Justice Earl Warren, sprak de U.S. Supreme Court zich op 31 mei 1955 uit over de praktische verwezenlijking van wat een jaar tevoren een eis van de grondwet was verklaard ⁽³⁷⁾.

In deze beslissing bevestigt het Hof dat de lokale schooloverheid best bevoegd is om een oplossing te vinden voor het vraagstuk der schoolsegregatie. Dit moet echter geschieden onder toezicht van de federale rechtbanken van eerste aanleg (U.S. District Courts) die zich daarbij zullen moeten laten leiden door principes van *equity*, volgens dewelke de Amerikaanse rechter, zoals zijn Engelse collega, beschikt over een grote soepelheid bij het nemen van zijn besluiten, waarvoor hij zowel het welzijn van de maatschappij als de noden van de individuele partijen in overweging neemt en tracht te verzoenen.

Van de verweerders wordt in deze aanvullende beslissing van 1955 geëist dat zij een onmiddellijke en redelijke aanvang maken met de desegregatie van hun scholen, waarna zij van de federale rechtbanken uitsel kunnen krijgen voor verdere maatregelen op voorwaarde dat zij bewijzen te goeder trouw te zijn in hun pogingen om zo vlug mogelijk hun openbare scholen te desegregeren. Factoren die in aanmerking mogen genomen worden voor het verlenen van zulk uitsel zijn administratieve moeilijkheden, ongeschiktheid van de schoolgebouwen voor de nieuwe toestand, verdeling van het onderwijzend personeel, herziening der school-districten op niet-raciale basis, aanpassing van lokale wetten en reglementen.

Hoe moet men deze tweede Brown-beslissing beoordelen? Eerst en vooral kan men vermoeden dat zij voor velen een ontgoocheling was, en dan op de eerste plaats voor de eisers in deze bepaalde zaken, die waarschijnlijk nooit de gelegenheid gehad hebben om te genieten van het gedesegegreerd openbaar onderwijs dat hun door de U.S. Supreme Court zo plechtig was toegezegd. Waar zij aanspraak mochten maken op een actueel en persoonlijk recht om vrij te zijn van discriminatie zoals dit in lijn met een oude doctrine van grondwettelijk recht wél erkend was geweest voor de eisers in de hogervermelde zaken *Spuel*, *Sweatt* en *Mc Laurin*, meende het Hof dat dit persoonlijk recht moest wijken voor het openbaar belang ⁽³⁸⁾.

Een rechter in de federale District Court van Tennessee drukte dit als volgt uit: «Sommigen die partij zijn in dit geding zullen wegens de goedkeuring van een plan voor geleidelijke desegregatie nooit zelf genieten van de veranderde toestand. Op een keerpunt in de geschiedenis schikt het toeval het zó dat sommigen reeds in de nieuwe orde staan, terwijl anderen door hetzelfde toeval erbuiten blijven. Doch indien deze verandering succesvol is, zullen de eisers in deze zaak toch hun doel bereikt hebben. Mozes zag het land van Judah vanop de berg Pisgah maar zelf zou hij het nooit betreden.» ⁽³⁹⁾. De voldoening die de eisers zullen gevonden hebben in de erkenning van het recht van de groep waartoe zij behoorden, moet zeker niet onderschat worden. De processen die gevoerd worden in de Verenigde Staten voor de erkenning van de rechten der negerbevolking hebben inderdaad grotendeels het karakter van ware groepsacties. Dit blijkt duidelijk uit het feit dat de advocaten zeer dikwijls worden aangeduid door de N.A.A.C.P. (*National Association for the Advancement of Coloured People*) die bovendien vaak zelf de plaatselijke toestanden onderzoekt en de benadeelde negers aanmoedigt om klacht in te dienen.

Of het feit dat achter een bepaalde eiser een grotere groep staat, voldoende reden is om hem de realisatie van zijn recht te ontzeggen terwijl de groep op lange termijn dat recht wél zal genieten, is voor ons misschien niet klaar. Voor de Amerikaanse jurist, die vertrouwd is met het *equity*-beginsel, is dit echter minder onbegrijpelijk. En indien men de tweede Brown-beslissing van 1955 in dat perspectief wil zien, is zij volkomen gerechtvaardigd en wijs. Men mag inderdaad niet ontkennen dat het voor de Zuidelijke Staten moeilijk was om dadelijk de omwenteling door te voeren die de principiële eerste Brown-beslissing scheen te vereisen. Niet alleen waren er immers de talrijke materiële moeilijkheden, doch veel meer nog zou er een geweldige aanpassing van de mentaliteit der blanken in deze Staten nodig blijken. Alhoewel het Hof dit laatste element niet uitdrukkelijk vermeldde, mag men nochtans veronderstellen dat het hoopte dat de geleidelijkheid der desegregatie aan de mensen die voortaan

ermee zouden moeten leven, de tijd zou geven om zich met de nieuwe toestand te verzoenen. Bovendien is het verkeerd het Hof van lankmoedigheid te beschuldigen vermits het toch eiste dat een onmiddellijk begin zou gemaakt worden met desegregatie, dat deze zo vlug mogelijk en te goeder trouw zou voltooid worden, en dat in geen geval de vitaliteit der grondwettelijke beginselen zou mogen opgegeven worden alleen omdat sommigen er niet mee konden instemmen.

Wel moet men erkennen dat de grote soepelheid die het Hof aanbevoel aan de lagere federale rechtbanken voor de beoordeling der desegregatieplannen tot gevolg gehad heeft dat het desegregatieproces in het openbaar onderwijs zeer traag op gang gekomen is. Tot ongeveer 1960 hebben de federale rechtbanken integratievoorstellen aanvaard die a.h.w. slechts symbolisch waren, indien zij meenden te doen te hebben met een *board of education* die tenminste het beginsel der desegregatie erkende en dit ook wilde bewijzen door negerkinderen, hoe weinig ook, tot de blanke scholen toe te laten. Waar daarentegen geen enkel teken bestond van goede wil om iets concreets te verwezenlijken in de richting van de desegregatie, traden de federale rechtbanken veel strenger op. Het beste voorbeeld is de weigering van een federale Court of Appeals om in te gaan op een verzoek tot schorsing van een integratieprogramma vanwege de overheid van Little Rock, Arkansas, die zich beriep op de moeilijke toestand ontstaan door hevige onlusten en door het verzet van de Gouverneur en de wetgevende Kamers van de Staat (*Cooper v. Aaron*).

Bovendien hebben, op enkele uitzonderingen na, de federale District Courts en Circuit Courts zich sinds 1960 meer veeleisend getoond, daar zij blijkbaar van mening waren dat de tijd der symbolische interim-maatregelen definitief afgesloten was. Wellicht is thans het ogenblik gekomen voor de U.S. Supreme Court om voor deze nieuwe fase ook nieuwe, en ditmaal striktere, richtlijnen te geven (⁴⁰).

Zo het dan ook al waar is dat de U.S. Supreme Court in 1955 niet beantwoordt heeft aan de verwachtingen der voorstanders van een activistische rechtspraak, dan moet men toch erkennen dat zij daarbij opnieuw blijk gaf van een hoge opvatting van zelfbeperking die wil dat het Hof het aan de wetgevende en uitvoerende macht overlaat de initiatieven te nemen welke het belang van de natie vereist. En eerder dan in een vermeende laksheid van de U.S. Supreme Court moet men de reden voor de langzame ontwikkeling der desegregatie in het openbaar onderwijs, zoeken in de onwil van de overheid in vele Staten maar tevens in het aarzeland optreden van de opeenvolgende Presidenten en van het federale Congres. Pas door de Civil Rights Act van 1964 is in dit laatste domein een wijziging gekomen (⁴¹). Deze was meer dan welkom, vermits in het schooljaar 1964-1965 nog meer dan de helft der ongeveer 3.000 schooldistricten in 17 Zuidelijke Staten volledig gesegregeerd waren.

Titel IV van de Civil Rights Act van 1964 legt aan de federale *Commissioner of Education* op een studie te maken van het gebrek aan gelijke opvoedingskansen voor Amerikaanse burgers omwille van hun ras. Deze studie die in de zomer van 1966 moet voltooid zijn, zal waarschijnlijk bevestigen wat iedereen reeds weet nl. dat de schoolsegregatie *de jure* en *de facto* nog steeds de regel is en niet de uitzondering. Haar waarde zal hopelijk liggen in de steun die zij kan bieden voor verdere actie vanwege de President en het Congres. Titel VI van dezelfde wet zal waarschijnlijk een vlugger en meer effectief resultaat hebben: hij bepaalt dat elke

federale instelling die subsidies verleent, moet zeker zijn dat er geen discriminatie of segregatie wordt bedreven bij de uitvoering van de door hen gesubsidieerde programma's. Voor de schoolsegregatie is deze bepaling zeer belangrijk in het licht van de Education Act van 1965 die zeer aanzienlijke subsidies ter beschikking stelt van het openbare onderwijs vnl. in armere gebieden zoals meerdere Zuidelijke Staten. In mei 1965 heeft de *Commissioner of Education* de richtlijnen verstrekt die moeten nageleefd worden door de schooldistricten die voor subsidiëring willen in aanmerking komen: bij het begin van het schooljaar 1965-1966 moeten minstens vier klassen gedesegegreerd zijn en tegen 1967 moet de segregatie volledig uitgeschakeld zijn. Het onmiddellijk protest van een aantal Zuidelijke gouverneurs laat vermoeden dat deze richtlijnen heftige tegenstand zullen ontmoeten. De vooruitgang in de strijd tegen de segregatie van overheidswege zal vermoedelijk toch versneld worden door de vernoemde wet. De Zuidelijke Staten blijft niets meer over dan zich van de ene op de andere afweerstelling terug te trekken, indien zij hun houding t.o.v. de integratie der rassen in het openbaar onderwijs niet willen wijzigen.

III. Het verzet der Zuidelijke Staten

In hun wil om de gevolgen van de Brown-beslissingen te ontwijken, zochten de Zuidelijke Staten naar technieken die hun zouden toelaten de rassensegregatie in het openbaar onderwijs te bestendigen en die toch een eventuele grondwettelijkheidstest zouden kunnen doorstaan. Een overzicht van de voornaamste voorgestelde middelen geeft een beeld van de vindingrijkheid waarmee men dikwijls tewerk ging, doch toont meteen aan waarom al deze pogingen niettemin tot mislukken gedoemd waren. Alhoewel er ontelbare varianten zijn, kunnen wij een viertal methoden onderscheiden (⁴²).

§ 1. Overschakelen naar een systeem van private scholen

Waar het Veertiende Amendement een bevel richt tot de Staten, legt het aan private personen of verenigingen geen enkele verplichting op. Dit inspireerde meerdere Staten om hun openbaar onderwijs om te schakelen tot een systeem van privaat onderwijs met de financiële steun van de Staat, dat gesegregeerd zou kunnen blijven voortbestaan buiten het bereik van de Brown-doctrine. Dit laatste was althans wat zij verhoopden, maar deze illusie zou hun spoedig ontnomen worden. Het feit dat de Staat financiële steun verleende, of toezicht hield over het studiecurriculum en het onderwijzend personeel, of gebouwen ter beschikking stelde, enz., was telkens voor de federale rechtbanken een voldoende reden om in deze schijnbaar private scholen een element van staatstussenkomst te onderscheiden, wat dan tot gevolg had dat zij wél onderworpen werden aan het desegregatieverbod dat volgens de Brown-beslissing in het Veertiende Amendement vervat lag.

Ter illustratie willen wij uit de lange reeks voorbeelden een zaak aanhalen die, nadat de U.S. Supreme Court haar reeds vroeger had beslist (⁴³), onlangs in gewijzigde vorm opnieuw behandeld werd in een federaal Hof van Beroep, de U.S. Court of Appeal for the 4th Circuit (⁴⁴). De feiten waren deze: de Board of Supervisors van Prince Edward County in de Staat Virginia had alle openbare scholen onder zijn bevoegdheid gesloten, waarna alle blanke kinderen naar

gesegregeerde scholen gingen die staatstoelagen ontvingen en belastingvrijstelling genoten. In mei 1964 werd dit door de U.S. Supreme Court ongrondwettelijk verklaard, waarop de publieke scholen heropend werden voor de negers terwijl echter de private gesegregeerde scholen voor blanken nog verder staatstoelagen ontvingen. Ook deze praktijk werd thans door het genoemde federale Hof veroordeeld. Het gebruik van openbare fondsen en openbare gebouwen voor de oprichting en het in stand houden van zgn. private scholen, maakten een voldoende element van staats-tussenkoms uit opdat deze scholen als openbare instellingen konden beschouwd worden, waar discriminatie op raciale basis volgens het Veertiende Amendement niet toegelaten is. Deze scholen werden dus «ontmaskerd» als scholen van de County, door de County ondersteund en uitgedacht om de politiek van schoolsegregatie voort te kunnen zetten.

§ 2. De «Pupil Placement Acts»

Deze methode bestaat erin dat een wet wordt ingevoerd volgens dewelke de bevoegde schooloverheid (meestal de Board of Education van een *town of county*) aan elke leerling individueel de school aanwijst die hij zal moeten bezoeken. Als factoren die de schooloverheid in aanmerking mag nemen voor zijn beslissing om een leerling een bepaalde school op te leggen worden steeds begrippen genomen die zeer breed geïnterpreteerd kunnen worden terwijl van de factor ras geen melding wordt gemaakt. Zo vernoemt b.v. de wet van de Staat Mississippi (45): «...het welzijn en de belangen van alle leerlingen die de betrokken scholen bezoeken, de capaciteit en de hygiënische inrichting van de scholen... gezondheid en morele factoren in de school en de gemeenschap en alle andere factoren die de schooloverheid beslissend of relevant zou vinden in hun weerslag op het welzijn en de belangen van het schooldistrict en van de betrokken scholen.» Het succes van deze wetten als technieken om de schoolsegregatie te bestendigen is afwisselend geweest. Nadat de uitvinders ervan wellicht gedurende enige tijd hadden kunnen denken dat hun manoeuvre geslaagd was, ondervonden zij later dat het integendeel geen lang leven zou kennen (46).

De eerste dergelijke staatswetten die voor de federale rechtbanken gebracht werden, werden ongrondwettelijk verklaard omdat uit het geheel van de wetgeving waarin zij waren opgenomen, bleek dat ras een der voornaamste zoniet de voornaamste factor was die de schooloverheid in aanmerking zou nemen. Zo werd een wet van de Staat Virginia die als een der factoren *efficiency* vermeldde, ongrondwettelijk verklaard in het licht van de bepaling in een andere wet dat geïntegreerde scholen niet efficiënt waren en dat een schooldistrict dat zijn scholen zou integreren zijn staatssubsidie in grote mate zou verlaagd zien (47). Een *pupil placement act* van de Staat Louisiana werd ongrondwettelijk verklaard omdat terzelfdertijd een amendement van de staatsgrondwet gestemd was waardoor de segregatie in het openbaar onderwijs bestendigd werd als een maatregel van de Staat in de uitoefening van zijn politiebevoegdheid, en tevens omdat zij geen enkel criterium voorschreef waarop de schooloverheid zijn beslissing van toewijzing zou moeten steunen, wat tot willekeur kon leiden en dus zeker strijdig was met de *due process of law*-clausule van het Veertiende Amendement (48).

Kort daarop echter doorstonen soortgelijke wetten in de Staten North-Carolina en Alabama wél met

succes een grondwettelijkheidstest, zodat zij dan ook het voorbeeld werden voor latere wetten in andere Zuidelijke Staten (49). Doch reeds in de Alabama-zaak, *Shuttlesworth v. Board of Education* (50), had men kunnen aanvoelen dat dit slechts een Pyrrhus-overwinning was. Waar de U.S. District Court samengesteld uit drie rechters (51), geweigerd had achter de tekst van de wet de eigenlijke bedoeling van de wetgever te gaan zoeken, beklemtoonde zij dat zij de wet slechts goedkeurde zoals zij op dat ogenblik voorkwam (*upon its face*) maar dat zij mogelijks in een later proces zou worden ongrondwettelijk verklaard omwille van de manier waarop zij zou worden toegepast. En in zijn eenparige bevestiging van deze uitspraak stipte de U.S. Supreme Court uitdrukkelijk aan dat zij haar goedkeuring verleende binnen de perken van de beslissing van de lagere rechtbank.

Het was dan ook geenszins onverwacht, dat de federale rechtbanken, wanneer zij t.a.v. de plannen voor geleidelijke desegregatie vanaf en omstreeks 1960 minder geduld gingen tonen, ook de *pupil placement acts* nader gingen onderzoeken en hen vervolgens ook ongrondwettelijk verklaarden zodra uit de praktijk bleek dat zij slechts middelen waren om de integratie te vertragen of zelfs volledig te vermijden. Het kan niet duidelijker gezegd worden dan met deze woorden van een der federale hoven van beroep: «Dit Hof veroordeelt de *Pupil Placement Acts* die met bazuingeschal worden begroet als een instrument tot verzeijelijking van een desegregatieplan, terwijl ondertussen iedereen weet dat zij in feite gebruikt worden om de segregatie te bestendigen door een minieme symbolische desegregatie toe te laten.»

Deze techniek is dus in zichzelf niet ongrondwettelijk vermits de schooloverheid inderdaad de bevoegdheid heeft om de leerlingen een school aan te wijzen indien zij daartoe redelijke factoren (doch niet de raciale factor) overweegt. Zij wordt daarentegen ongrondwettelijk indien uit haar situatie in de samenhang van een segregatiewetgeving of uit haar toepassing blijkt dat zij slechts een middel tot segregatie is. Daarom kon zij voor de Zuidelijke Staten slechts een tijdelijk afleidingsmanoeuvre zijn zonder echter een blijvende oplossing te bieden.

§ 3. Gerrymandering der schooldistricten (52)

Het is een gewone praktijk van een Amerikaanse Board of Education om het gebied in zijn bevoegdheid in te delen in verschillende districten die dan elk een of meer scholen toegewezen krijgen welke uitsluitend door de leerlingen van dat bepaalde schooldistrict mogen bezocht worden. Het lag voor de hand dat men zou trachten deze schooldistricten te gerrymanderen met de bedoeling de schoolsegregatie te bestendigen. Vermits over bijna de ganse Verenigde Staten en zeker in de Zuidelijke Staten blanken en negers grotendeels gescheiden wonen in afzonderlijke buurten (ghetto's?) viel het niet moeilijk om dergelijk plan uit te voeren, zeker niet in de stedelijke agglomeraties.

Juist zoals de individuele aanwijzing van een leerling tot een school, behoort ook de herinrichting van de schoolzones tot de normale bevoegdheid van de schooloverheid, die zich echter ook hierbij moet steunen op redelijke motieven en zonder willekeur moet tewerk gaan. Het is vanzelfsprekend dat een her zoning niet kon aanvaard worden door de federale rechters, wanneer zij het karakter had van een ware gerrymandering met het doel de rassensegregatie te bestendigen.

Vermelden wij slechts een tamelijk sprekend voor-

beeld uit de staat Ohio, waar de Board of Education van de stad Hillsboro de drie schooldistricten zo had ingericht dat de ganse negerbevolking die verdeeld was over een wijk in het Noorden en een in het Zuiden van de stad in een enkel schooldistrict was ondergebracht. Dat dit veroordeeld werd als strijdig met de Brown-doctrine, hoeft wel niet gezegd (⁵³).

§ 4. Uitoefening van politiebevoegdheid

De Staat Louisiana voerde tegelijkertijd een wet in en een amendement van zijn grondwet, die verklaarden dat bij het in stand houden van de segregatie in zijn openbaar onderwijs de Staat niets anders deed dan zijn politiebevoegdheid uitoefenen, vermits gesegregeerde scholen noodzakelijk waren voor het behoud van openbare gezondheid, goede zeden, vrede en openbare orde.

Reeds in 1917 had de U.S. Supreme Court uitspraak gedaan tegen het beroep van een lokale overheid op haar politiebevoegdheid in gelijkaardige omstandigheden, nl. waar een stedelijke verordening de residentiële wijken had ingedeeld op raciale basis (⁵⁴). In die zaak zei het Hof: « Deze drastische maatregel wil men rechtvaardigen door te zeggen dat de overheid haar politiebevoegdheid mag uitoefenen. Men zegt dat de verordening de openbare orde beschermt door rassensconflicten te voorkomen, dat zij de zuiverheid der rassen bevordert... ». De Louisiana-wet onderging natuurlijk hetzelfde lot, toen een federaal Hof van Beroep verklaarde dat zij een schending uitmaakte van de *equal protection*-clausule van het Veertiende Amendement omdat de politiebevoegdheid van de Staten beperkt is door de bepalingen van de federale Grondwet (⁵⁵).

Meteen was ook deze vierde techniek tot mislukken gebracht en nogmaals aangetoond, zoals in een andere zaak gezegd was, « hoe het Veertiende Amendement evenzeer gericht is tegen vernuftige als tegen eenvoudige methoden van rassendiscriminatie. » (⁵⁶)

IV. De *facto* schoolsegregatie en de kleurenblinde Grondwet

Slechts hij die weinig vertrouwd is met het leven in de Verenigde Staten zal denken dat de uitschakeling der van overheidswege opgelegde schoolsegregatie (de zgn. schoolsegregatie *de jure*) meebrengt dat de openbare scholen werkelijk geïntegreerd worden en in de samenstelling van hun leerlingenkörper de verhouding in aantal tussen de rassen in de gemeenschap gaan weerspiegelen. In de Noordelijke Staten waar de schoolsegregatie *de jure* onbekend is, zou er — in dezelfde opvatting — in de openbare scholen een volmaakt evenwichtige rassenvrhouding moeten bestaan of hoogstens lichte afwijkingen ten gevolge van sociale druk of apathie. Niets is natuurlijk minder waar! In Chicago b.v. bezoeken 95 p.c. van de negerkinderen in het lager onderwijs scholen die vrijwel geen blanke leerlingen hebben. In andere steden kan dit soms iets beter zijn, maar de totale situatie is zeker in dezelfde zin.

De voornaamste oorzaak is het alom verspreide *neighborhood school*-systeem (wijken scholen) waarbij de Board of Education zijn werkterrein verdeelt in een aantal zones die elk een of meer eigen scholen hebben, tot dewelke de keuze van de bewoners van de zone beperkt is. In tegenstelling met de gevallen die wij hoger vermeldde in III, § 3, heeft het trekken van de grenzen der schoolzones bij veronderstelling hier niet het karakter van gerrymandering maar gebeurt

het op basis van elementen die men volkomen redelijk kan noemen zoals natuurlijke grenzen, verbindingsmogelijkheden, grenzen van parochies e.d. Wanneer echter dit systeem van wijkscholen samenvalt met eenzelfde residentieel patroon over de ganse Verenigde Staten waardoor de negers en blanken bijna volledig van elkaar gescheiden wonen, dan is het resultaat natuurlijk een schoolsegregatie die niet door kwaadwillig opzet van de overheid is tot stand gebracht maar niet minder reëel is. Dit is de zgn. *de facto* schoolsegregatie (⁵⁷), die nog steeds zal bestaan wanneer het hoofdstuk der schoolsegregatie *de jure* reeds zal afgesloten zijn. De juridische problemen die ermee in verband staan zijn ook moeilijker.

Waar kan bewezen worden dat de residentiële segregatie die in een *neighborhood school*-systeem oorzaak is van schoolsegregatie, zelf het resultaat is van een staatsoptreden, kan duidelijk een beroep gedaan worden op het Veertiende Amendement. Dit zou zeker het geval zijn waar de overheid alle negers zou verplichten in een bepaalde wijk te wonen, maar wellicht ook waar zij de discriminatiepraktijken van verhuisagentschappen oogluikend toelaat (⁵⁸) of waar zij goedkope appartementsgebouwen optrekt voor behoeftigen en deze dan bevolkt op uitsluitend raciale basis (⁵⁹).

Twee vragen zijn thans in hoofdzaak bepalend voor de verdere kansen van de strijd tegen de *facto* schoolsegregatie. Wij zullen ze achtereenvolgens kort behandelen.

1. Is het optreden van de overheid ten gunste van werkelijke integratie, strijdig met de idee van een kleurenblinde Grondwet?

Een schooloverheid die tot het besluit komt dat de feitelijke segregatie in haar scholen onverenigbaar is met de vereisten van een hoogstaand onderwijs voor allen, kan daaraan willen verhelpen met maatregelen zoals het samenbrengen van alle kinderen per graad in één school, het bouwen van nieuwe scholen op de grens tussen wijken met een verschillende raciale bevolking, het opgeven van de geografische zones, enz. Het argument dat nu gevormd wordt tegen dergelijk positief ingrijpen van de Staat ten gunste van werkelijk geïntegreerde scholen, luidt als volgt: « Bij het treffen van maatregelen om de schoolintegratie te verwezenlijken en waardoor het tevoren bestaande stelsel (meestal de wijkscholen) vervangen wordt, neemt de overheid het ras in aanmerking als beslissende factor om leerlingen naar een andere school over te plaatsen, om de grenzen der schoolzones te verleggen, enz. Dit is in strijd met de *equal protection of the law*-clausule van het Veertiende Amendement die moet gelezen worden als een verbod voor de Staten om bij het treffen van enige beslissing de rasfactor in aanmerking te nemen. De overheid mag tussen de burgers geen onderscheid maken volgens hun ras, het ras van een burger is voor de Staat volledig irrelevant. Dit werd bedoeld door Justice Harlan waar hij in zijn *dissenting opinion* in *Plessy v. Ferguson* zei: « Onze Grondwet is kleurenblind, en kent noch verdraagt klassen » (⁶¹).

Daarop wordt geantwoord dat dit een foutieve interpretatie van het Veertiende Amendement is, dat in werkelijkheid enkel gericht is tegen « vijandige » discriminatie, die in deze gevallen zeker niet aanwezig is (⁶²). Een rechtbank van de Staat New York heeft zich inzake *Balaban v. Rubin* (⁶³) uitgesproken voor de integratieplannen van de overheid en ontkend dat deze een classificatie op basis van het ras zijn daar zij geen discriminerende gevolgen hebben (⁶⁴).

2. Is de overheid verplicht de feitelijke schoolsegregatie uit te schakelen?

De thesiseerder voor een bevestigend antwoord op deze vraag kan samengevat worden als volgt: « Het feit dat de schooloverheid het systeem van de wijksscholen aankeeft, wetende dat dit tot raciaal onevenwichtige scholen leidt, brengt mede dat deze scholen ongelijk zijn tengevolge van *state action*. De Brown-beslissing noemde de trouwens gesegregeerde scholen wezenlijk ongelijk, schadelijk voor de negerkinderen en daarom ongrondwettelijk. Dit geldt zowel voor de *facto*- als voor de *jure*-segregatie; de overheid moet dus zorgen voor werkelijk geïntegreerde scholen. » (65)

Het tegenargument luidt: « Dit gaat in tegen de traditionele doctrine dat het Veertiende Amendement de segregatie verbiedt doch geen integratie vereist. De rechtbanken hebben tot opdracht hun veto te stellen tegen het onverdraaglijke, maar *niet* het wenselijke te realiseren door het als een plicht op te leggen aan de uitvoerende of wetgevende macht. De enige reden om daarvan af te wijken zou zijn dat de groep die moet begunstigd worden, zich niet kan uitdrukken op het politieke vlak, t.t.z. in verkiezingen of dat zijn noden geen weerslag vinden in de wetgeving. Dit was vóór enkele jaren het geval, doch de Civil Rights Act van 1964, de verspreiding van locale maatregelen voor werkelijke integratie en de Voting Rights Bill van 1965 maken deze noodzaak minder duidelijk » (66)

Tot op heden schijnen twee beslissingen te wijzen in de richting van de erkenning van een Staatsplicht om de *facto*-segregatie af te schaffen, nl. in *Jackson v. Pasadena* (67) door een staatsrechtbank in Californië en in *Branche v. Board of Education* (68) door een District Court in de Staat New York.

Op geen van beide vragen die wij belangrijk achtten voor de oplossing van het probleem der feitelijke schoolsegregatie, heeft de U.S. Supreme Court reeds een antwoord gegeven. Het lijkt ons echter vast te staan dat zij, indien zij thans zich daarover zou hebben uit te spreken, zou weigeren de Staatsacties voor integratie te dwarsbomen als strijdig met de zgn. kleurenblinde Grondwet. Wat het antwoord op de tweede vraag zou zijn is ons minder duidelijk. Misschien zou de beste houding zijn deze vraag gewoon te ontkennen en te hopen op verdere initiatieven van de overheid. Slechts indien deze zouden uitblijven zou het Hof de overheid moeten verplichten tot desegregatie. Hoe een dergelijk afwegen der feitelijke mogelijkheden en noodzaken, dat de Europese jurist eerder verwacht vanwege de uitvoerende en wetgevende macht, zou aansluiten bij de traditionele werkwijze van het Hof, blijkt wel duidelijk uit het voorgaande overzicht.

V. Rassendiscriminatie in het privaat onderwijs (69)

Waar wij tot nu toe slechts de rassensegregatie in het openbaar onderwijs behandelen, willen wij thans als laatste deel van deze studie een beknopt overzicht geven van de problemen die zich stellen t.a.v. de rassendiscriminatie in het privaat onderwijs (70). Het gaat hier niet om het «geveinsd» privaat onderwijs dat door sommige Zuidelijke Staten werd ingericht na de Brownbeslissing en waarover wij het hadden in III, § 1, maar om de werkelijk private scholen, ingericht en beheerd door private personen of groepen (meestal kerkgemeenschappen). Is er een mogelijkheid tot doorbreken van de rassenbarrière die de toegang tot private scholen zou versperren voor kleurlingen?

In sommige Staten, o.a. New York, bestaat er reeds

een wetgeving die de rassendiscriminatie bij het aanvaarden van leerlingen in private scholen verbiedt. Maar is er een mogelijkheid tot rechterlijke erkenning van hetzelfde principe in Staten waar een dergelijke wetgeving weinig of geen kans heeft?

De traditionele wijze waarop de federale Hoven en rechtbanken deze vraag benaderen bestaat erin te onderzoeken of er in de inrichting of het beheer der private scholen een voldoende element van staatstussenkomst is om deze private scholen te zien als het resultaat van een staatshandeling (*state action*), wat dan zou meebrengen dat ook zij onrechtstreeks onderworpen zijn aan het discriminatieverbod dat het Veertiende Amendement tot de Staten richt. Aldus is er gevonnen dat er een element van *state action* is wanneer de Staat gebouwen of terreinen gratis ter beschikking stelt, verkoopt of verhuurt, wanneer de Staat financiële steun geeft aan de school en zelfs wanneer een Staatsrechtbank de rassendiscriminatie in een private school bekrachtigt (71). Dat dit laatste niet steeds waar is blijkt uit de zaak *Pennsylvania v. Board of Directors of City Trusts* (72), beter gekend als de *Girard case* (73). De philanthroop Girard had zijn nalatenschap ingericht als een *charitable trust* (74) bestemd voor de oprichting van een school voor uitsluitend blanke weeskinderen, waarbij de stad Philadelphia als *trustee* zou optreden. Om wille van dit laatste feit besliste de U.S. Supreme Court dat in het beheer van de Girard-school een voldoende element van staatsoptreden aanwezig was opdat zij zou onderworpen zijn aan het desegregatieverbod. De Orphan's Court van Philadelphia County verving daarop de stad als *trustee* door een private persoon, en de school wees opnieuw de vraag af van kleurlingen die om toelating tot de school verzochten. Was de goedkeuring van deze weigering door de staatsrechtbanken nu een «staatsoptreden» strijdig met het Veertiende Amendement? De U.S. Supreme Court meende dat dit *niet* het geval was, omdat de staatsrechtbank slechts de wil van diegene die de trust in het leven riep (*Settler of the trust*) uitvoerde, zodat er van geen eigenlijk staatsoptreden sprake kon zijn.

Is het dan onmogelijk met kans op succes voor een Amerikaanse rechtbank te eisen dat private scholen die in geen enkel aspect van hun organisatie een band met de Staat of een andere officiële instantie vertonen, toch onder het discriminatieverbod van het Veertiende Amendement zouden vallen? In de huidige stand van het Amerikaanse recht lijkt dit inderdaad onmogelijk. Maar een ontwikkeling is, althans theoretisch, niet uitgesloten. Deze zou bestaan in de uitbreiding van het begrip *state action* waarvoor niet langer de aanwezigheid van een formele band met de Staat in de traditionele categorieën van het zakenrecht of het kontraktenrecht als criterium zou worden genomen, maar doorslaggevend zou zijn of de private instelling, in casu de private school, een functie uitoefent die van vitaal belang is voor de gemeenschap en daarom als een openbare functie kan bestempeld worden, welke vaak door de Staat wordt uitgeoefend. «Zo is de juiste vraag die wij moeten stellen bij het moeilijke zoeken naar het begrip *state action*: heeft de Staat toegelaten, zelfs door niet te handelen, dat een private persoon of vereniging zulke macht uitoefent over zaken van groot openbaar belang, dat om aan het soort van rechten dat het Veertiende Amendement beschermt betekenis te geven, de activiteit van de private persoon of vereniging moet geacht worden *state action* te zijn?» (75)

Hierin zijn dus twee argumenten te onderscheiden:

1. Het uitoefenen van een functie die vitaal is voor de gemeenschap, dient gelijkgesteld te worden met «staatsactie». In die zin wijzen de precedenten waarbij een politieke vereniging t.a.v. haar voorverkiezing (*primary of poll*), een vennootschap die eigenaar is van een ganse stad (*company town*) of een vakvereniging met exclusief aanwervingsrecht (*closed shop*) omwille van de functie die zij uitoefenen onderworpen werden aan de grondwettelijke verplichtingen die de Staat heeft, alhoewel zij allen formeel privaatrechtelijke verenigingen zijn.

2. Bovendien is er een werkelijk element van Staats-optreden aanwezig, want men kan het niet-optreden van de Staat tegen de rassendiscriminatie in private scholen, gelijkstellen met een positieve toelating tot discriminatie.

Voor wie begrijpt dat de rechten vermeld in het Veertiende Amendement in het kader van de huidige samenleving slechts effectief kunnen beschermd worden als men aan zekere zgn. private handelingen het karakter van *state action* toeschrijft, zullen de vermelde argumenten slechts de volgende stap schijnen die logisch moet gezet worden in de richting aangeduid door de Brown-beslissingen. Nochtans lijkt het ons weinig waarschijnlijk dat de U.S. Supreme Court thans of in een nabije toekomst deze stap zal zetten. Vooreerst is het immers een waanbeeld dat de U.S. Supreme Court de lijn van haar beslissingen tot in de ultieme logica wil doortrekken, alsof deze beslissingen een verborgen en dwingend dynamisme zouden bevatten dat dergelijke toepassing tot in het uiterste vraagt. Daarenboven is een belangrijk deel van de Amerikaanse openbare opinie op dit ogenblik zeker gekant tegen een beslissing van het Hof die private activiteiten omwille van hun functionele belangrijkheid voor de gemeenschap zou gelijkstellen met *state action* en dan ook als dusdanig behandelen. Het is inderdaad niet denkbeeldig dat dit de weg zou openen naar een verdere reglementering van private activiteiten op andere terreinen dan de rassendiscriminatie. In de ogen van vele Amerikanen zou dergelijke beslissing het signaal schijnen voor een frontale aanval op het *free enterprise*-ideaal. Indien wij aldus menen dat de tijd niet rijp is voor dergelijke beslissing van de U.S. Supreme Court, dan willen wij daarbij niet uitsluiten dat zij ooit zou kunnen komen. Maar vooraleer het ooit zover is, zal de U.S. Supreme Court lang gearzeld hebben, in de hoop dat de uitvoerende of wetgevende macht maatregelen treft die eenzelfde resultaat bereiken door de rassendiscriminatie ook in de private sector te verbieden, zonder dat zij een barst moeten slaan in het sentimentele harnas van vele Amerikaanse burgers.

Dr. Peter JANSSENS

- (1) G. Myrdal, *An American Dilemma*, 1944, p. 1021.
- (2) Dit Veertiende Amendement, evenals het Dertiende en het Vijftiende een rechtstreeks gevolg van de Burgeroorlog, werd in 1866 door het federale Congres gestemd en in 1868 bekrachtigd. Zie A. en S. Tunc, *Le système constitutionnel des Etats-Unis d'Amérique*, 1954, dl. 1, nr. 70.
- (3) Tamelijk recente, bevattelijke artikels in ons land verschenen, zijn: Over de rechterlijke organisatie, J. Dainow, *Le système judiciaire américain*, 8 Ann. Fac. Dr. Liège, 1956, p. 375; Over de grondwettelijkheidstest, A. Tunc, *Le contrôle de la constitutionnalité des lois aux Etats-Unis*, 69 J.T. 1954, p. 325.
- (4) Plessy v. Ferguson, 163 U.S. 537 (1896).
- (5) Zie *The Slaughterhouse Cases*, 83 U.S. (16 Wall.) 36 (1873), en *Strauder v. West Virginia*, 100 U.S. 303 (1880).
- (6) 163 U.S. 551 (1896).
- (7) A note on the history of school segregation, 3 J.Pu.L. 167 (1954).
- (8) 163 U.S. 1141 (1896).
- (9) R. F. Bischoff, *One hundred years of court decisions: Dred Scott after a century*, 6 J.Pu.L. 411, 419 (1957).
- (10) 175 U.S. 528 (1899).

- (11) J. Kaplan, *Segregation litigation and the schools* - Part 2: The general Northern problem, 58 Nw.U.L.Rev. 157, 163 (1963).
- (12) 305 U.S. 337 (1938).
- (13) 72 F.Supp. 948 (E.D.S.C., 1947).
- (14) 332 U.S. 631 (1948).
- (15) 339 U.S. 629 (1950).
- (16) J. Kaplan, o.c., p. 167.
- (17) 339 U.S. 637 (1950).
- (18) Bischoff, o.c., p. 244.
- (19) 347 U.S. 483 (1954).
- (20) 347 U.S. 1947 (1954).
- (21) Zie ook A. Tunc, *L'abolition par la Cour Suprême des Etats-Unis de la ségrégation raciale dans l'enseignement public*, in 6 Rev.int.dr.comp., 1954, p. 816.
- (22) A. J. Goldberg, *Equality and governmental action*, 39 N.Y.U.L.Rev. 205, 207 (1964). - Justice Goldberg was nog geen lid van de U.S. Supreme Court ten tijde van de besproken beslissingen. In Juli 1965 volgde hij Adlai Stevenson op als Amerikaanse vertegenwoordiger in de O.V.N.
- (23) Opgenomen in H. H. Humphrey (ed.), *Integration vs. Segregation*, 1964, p. 32.
- (24) J. J. Flynn, *The crisis of federalism: who is responsible?*, 51 A.B.A.J. 229 (1965).
- (25) Baker v. Carr, 369 U.S. 186 (1962). - Voor een inleiding tot het zeer belangrijke *reapportionment*-vraagstuk, zie H. H. Hamilton (ed.), *Legislative apportionment: key to power*, 1964.
- (26) Mapp v. Ohio, 387 U.S. 643 (1961).
- (27) *Pointer v. Texas*, aangehaald in *Time Magazine*, 16 april 1965, p. 45.
- (28) A. en S. Tunc, *Le droit des Etats-Unis d'Amérique; sources et techniques*, 1955, nr. 57.
- (29) L. H. Pollak, *Racial discrimination and judicial integrity: a reply to Professor Wechsler*, 108 U.Pa.L.Rev. 1 (1959).
- (30) A. M. Bickel, *The original understanding and the segregation decisions*, 69 Harv.L.Rev. 1 (1955).
- (31) *Gompers v. United States*, 233 U.S. 604, 610 (1914).
- (32) Ch. L. Black, *The lawfulness of the segregation decisions*, 69 Yale L.J. 421, 423 (1960).
- (33) H. Wechsler, *Toward neutral principles of constitutional law*, 73 Harv.L.Rev. 1 (1959). Zie daartegenover L. H. Pollak in zijn artikel aangehaald in noot 29, en in *Constitutional adjudication: relative or absolute neutrality*, 11 J.Pu.L. 48 (1962).
- (34) A. J. Gregor, *The law, social science and school segregation: an assessment*, 14 W.Res.L.Rev. 621 (1963). Hoe dit artikel de schoolsegregatie verdedigt met citaten die volledig uit hun verband gerukt zijn en gebruikt in een zin die tegengesteld is aan de bedoeling van hun auteurs, wordt aangetoond in O. C. Lewis, *Parry and riposte to Gregor's The law, social science and school segregation: an assessment*, in 14 W.Res.L.Rev. 637 (1963).
- (35) Ch. L. Black, o.c., p. 424.
- (36) *Brown v. Board of Education*, 349 U.S. 294 (1955).
- (37) Zie ook A. Tunc, *L'abolition par la Cour Suprême des Etats-Unis de la ségrégation raciale dans l'enseignement public; l'arrêt de 1955*, 7 Rev.int.dr.comp. 1955, 783.
- (38) P. Hartman, *The right to equal educational opportunities as a personal and present right*, 9 Wayne L.Rev. 424 (1963).
- (39) *Goss v. Board of Education*, 186 F.Supp. 559, 569 (E.D. Tenn. 1960).
- (40) A. M. Bickel, *The decade of school segregation, progress and prospects*, 64 Colum.L.Rev. 193 (1964).
- (41) A. M. Bickel, *Speeding up school integration*, *The New Republic*, 15 mei 1965, p. 14; L. H. Pollak, *Ten years after the decision*, 24 Fed.B.J. 123 (1964).
- (42) Report tot the Governor of North Carolina, *The school segregation decision, 1954; F. B. Nicholson, The legal standing of the South's school resistance proposals*, 7 SCLQ 1 (1954); W. F. Winter, *Mississippi's legislative approach to the school segregation problem*, 26 Miss.L.J. 165 (1954).
- (43) *Griffins v. Board of Supervisors of Prince Edward County*, 337 U.S. 218 (1964).
- (44) *Griffin v. Board of Supervisors of Prince Edward County*, 339 F.2d 486 (4th Cir., 1965), besproken in 51 A.B.A.J. 278 (1965).
- (45) House Bill no. 45, *Laws of Mississippi of 1954*.
- (46) Noot, *The federal courts and the integration of Southern schools: troubled status of the pupil placement acts*, 62 Colum.L.Rev. 1448 (1962).
- (47) *Adkins v. School bd.*, 148 F.Supp. 430 (E.D.Va.), *aff'd*, 246 F.2d 235 (4th Cir.), *cert.denied*, 355 U.S. 855 (1957).
- (48) *Bush v. Orleans Parish School Board*, 138 F.Supp. 337 (E.D.La. 1956), *aff'd*, 242 F.2d 156 (5th Cir.), *cert.denied*, 354 U.S. 921 (1957).
- (49) Zie tabel in 62 Colum.L.Rev. 1474 (1962).
- (50) 162 F.Supp. 372 (N.D.Ala.), *aff'd per curiam*, 358 U.S. 101 (1958).
- (51) Wanneer een federale rechtbank van eerste aanleg, een U.S. District Court, gevraagd wordt een «injunction» te verlenen die de toepassing van een staats- of federale wet wegens haar ongrondwettelijkheid verbiedt, moet zij samengesteld zijn uit drie rechters i.p.v. één. Het beroep tegen de verordening die de «injunction» verleent of weigert, wordt rechtstreeks voor de U.S. Supreme Court gebracht, en dus niet eerst voor de U.S. Court of Appeal of the Circuit zoals in de meeste andere gevallen. Zie A. en S. Tunc, o.c. sub (2), dl. 2, nrs. 222 en 227.
- (52) Zie *Blacks Law Dictionary* (3rd ed., 1933) waar ter bepaling van «gerrymander» als voorbeeld gegeven wordt: «...een schooldistrict zo in te richten dat kinderen van een bepaalde godsdienst of nationaliteit ondergebracht worden in één district en kinderen van een andere godsdienst of nationaliteit in een ander district.» Waarom ras niet vermeld wordt is onduidelijk. Wellicht is dit een beschaamd stilzwijgen.

(53) *Clemons v. Board of Education of Hillsboro, Ohio*, 228 F.2d 853 (6th Cir. 1956), aangehaald in de Noot, The judicial fate of legislative attempts to maintain school segregation, 12 Wyo.L.J. 124 (1958).

(54) *Buchanan v. Warley*, 245 U.S. 60 (1917).

(55) *Orleans Parish Board v. Bush*, 242 F.2e 156 (5th Cir. 1957), cert. denied, 354 U.S. 921 (1957).

(56) *Ludley v. Board of Supervisors of Louisiana State*, 150 F.Supp. 900 (E.D.La., 1957).

(57) *D. L. Milbourn*, De facto segregation and the neighborhood school, 9 Wayne L.Rev. 514 (1963).

(58) Dit argument berust op een gelijkstelling van een niet-optreden van de Staat met een positieve Staatshandeling (vgl. met soortgelijke redenering in deel V t.a.v. de private scholen). De open housing-wetten die het overwegen van de rasfactor zouden verbieden bij het verhuren of verkopen van woningen zijn nog weinig verspreid en stoten vaak op een gevoelige weerstand die erin een aanval ziet op het private bezit. De N.A.A.C.P. heeft zopas voor het eerst de restrictive housing-praktijken van agentschappen aangevallen als strijdig met de anti-trustwetgeving. Het resultaat van deze poging is nog niet bekend, maar indien het positief zou zijn, zou het een belangrijke stap betekenen op de weg naar open housing.

(59) Kwaadwilligheid zou hier moeilijk te bewijzen zijn omdat de grote meerderheid der behoeftigen in de grootsteden van de Oostkust en de Midwest kleurlingen zijn.

(60) Ch. E. Rice, The legality of de facto segregation, 10 Cath.Law 309 (1964).

(61) 163 U.S. 537 (1896).

(62) B. E. Gegan, De jure integration, 11 Cath.Law 4 (1965).

(63) 14 N.Y. 2d 193, N.E. 2d 375, 250 N.Y.S. 2d 281 (1964).

(64) Comment, State court holds race permissible consideration

for school board in eliminating de facto segregation, 39 N.Y. U.L.Rev. 539 (1964).

(65) Fiss, Racial imbalance in the public schools, 78 Harv. L.Rev. 584 (1965).

(66) J. Kaplan, Segregation litigation and the schools, Part II: the general northern problem, 58 Nw. U.L.Rev. 157 (1963).

(67) Note, School integration: its premise examined, 37 Cal.L.Rev. 350 (1964).

(68) 204 F.Supp. 150 (E.D.N.Y. 1962).

(69) Zie A. S. Miller, Racial discrimination and private schools, 41 Min.L.Rev., dl. I, p. 145, dl. II, p. 245 (1957); Th. St. Antoine, Color blindness but not myopia: a new look at state action, equal protection, and private discrimination, 59 Mich.L. Rev. 993 (1961).

(70) De term «privaat onderwijs» wordt hier gebruikt als tegengesteld aan «openbaar onderwijs», en om deze scholen aan te duiden die niet rechtstreeks door de overheid worden beheerd. Dit komt dus in grote lijnen overeen met wat in België met een raadselachtige term het «vrij» onderwijs genoemd wordt. - Ongeveer 15 p.c. van het lager en middelbaar onderwijs in de Verenigde Staten bestaat uit private scholen, waarvan de katholieke scholen het grootste deel uitmaken.

(71) *Shelley v. Kraemer*, 334 U.S. 1 (1948).

(72) 353 U.S. 230 (1957), besproken in 71 Harv.L.Rev. 152 (1957).

(73) K. Clark, Charitable trusts, the fourteenth amendment and the will of Stephen Girard, 66 Yale L.J. 979 (1957).

(74) Voor een bondige beschrijving van de trust-figuur, zie W. Van Gerven, bewindsbevoegdheid, 1962, addendum, p. 434 e.v.

(75) Th. St. Antoine, o.c., p. 1011.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 4 oktober 1965.

Voorzitter: M. van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Trousse.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

1. **Vennootschappen. — Bijzondere regeling der naamloze vennootschap. — Voorwaarde: ten minste zeven vennoten. — Vermindering tot minder dan zeven. — Gevolgen.**
2. **Valsheid. — In geschriften. — Vermelding in proces-verbaal der vergadering van aandeelhouders dat er zeven zijn, al zijn er minder.**
3. **Valsheid. — In geschriften. — Bestanddelen. — Appreciatie van de rechter over de feiten.**
4. **Valsheid. — Gebruik van valse stukken. — Duur van het gebruik.**

1. **De wetgever verleent de bijzondere regeling van de naamloze vennootschap enkel aan de handelsvennootschappen met ten minste zeven vennoten.**

Hoewel de vermindering van het aantal vennoten tot minder dan zeven op een tijdstip na de regelmatige oprichting van de naamloze vennootschap niet ipso facto de ontbinding ervan medebrengt, heeft ze toch ten gevolge dat alle belanghebbenden, derden inbegrepen, deze ontbinding kunnen vorderen zodra zes maanden verlopen zijn sinds het tijdstip van de vermindering.

2. **Met betrekking tot de tenlastelegging van valsheid in geschriften wegens het feit dat de verdachten in het proces-verbaal van de vergadering der aandeelhouders van een N.V. hebben vermeld of doen vermelden dat zeven aandeelhouders die de gezamenlijke kapitaals aandelen vertegenwoordigen, aanwezig waren, waaronder de verdachten die met een aantal aandelen verschenen, maar in werkelijkheid geen enkel aandeel in eigendom hadden, kan de feitenrechter het bedrieglijk oogmerk zien in het verlangen om aan de aandeelhouders de bij de wet aan de aandeelhouders van een N.V. toegekende voordelen te verlenen of te behouden met schending van de wet; en hij kan**

oordelen dat er mogelijkheid van nadeel bestond in de vermindering van de aansprakelijkheid van de aandeelhouders ten aanzien van derden die met de vennootschap hebben gehandeld.

3. **De beoordeling van de feitenrechter betreffende het bestaan van het bedrieglijk oogmerk en van de mogelijkheid van nadeel bij valsheid in geschriften, is in zover dat ze niet in tegenspraak is met de wet, een soevereine beoordeling.**
4. **Het gebruik van een vals stuk wordt voortgezet, zelfs zonder een nieuw feit van de dader van de valsheid en zonder dat hij opnieuw moet tussenkomen, zolang het door hem beoogde doel niet volledig bereikt is en zolang de te zijnen laste gelegde aanvankelijke daad van gebruik voort het nuttig gevolg dat hij ervan verwachtte teweeg brengt, zonder dat hij zich daartegen verzet.**

Debrouwer en Cornet de Ways-Ruart.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 juni 1964 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 193, 196, 197, 213, 214 van het Strafwetboek, 29, 35, 70, 70bis, 72, 73, 74, 75, 76, 104, 200 van de gecoördineerde wetten op de vennootschappen, 9 en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest de eisers veroordeeld heeft wegens valsheid en gebruik van de valse stukken, bedoeld onder A, 1, a) en b) van de telastlegging, op grond enerzijds «dat in het onderhavige geval de van valsheid betichte verklaringen, overgenomen in de akten die ten doel hadden ze te ontvangen en vast te stellen, een titel hebben opgeleverd om te bewijzen dat de naamloze vennootschap «Etablissements Van Tilborg» een geldig rechtsbestaan had, in zover zij het verstrekte minimum van zeven aandeelhouders telde, wat onjuist was; dat het bedrieglijke oogmerk erin bestond aan de aanzetters van de valsheid die tevens haast uitsluitend eigenaars van de aandelen waren, met overtreding van de wet de gunsten toe te kennen of te behouden die de wet aan de aandeelhouders van een naamloze vennootschap toekent; dat de mogelijkheid van een nadeel voldoende

afgeleid wordt uit het recht om de aansprakelijkheid van de aandeelhouders te beperken tegenover derden die met de vennootschap hebben gehandeld», en anderzijds «dat de enkele aanduiding op een later tijdstip van de van valsheid betichte akten ter gelegenheid van de bekendmaking van de balansen, het gebruik van valse stukken oplevert, zoals het is omschreven in artikel 197 van het Strafwetboek, aangezien deze vermeldingen bewijzen dat de valse akten het verwachte nuttig gevolg zoals hierboven beschreven, teweegbrengen; dat de opmerking dat er geen gebruik is gemaakt van de eigenlijke valse vermeldingen niet terzake dient, daar deze tot doel hadden de schijn en de voordelen van een geldige naamloze vennootschap te verlenen aan een vereniging die niet voldeed aan de vereisten om daarvoor in aanmerking te komen, zodat deze vermeldingen de akten waarin deze voorkomen nietig maken»,

terwijl elke mogelijkheid van bedrog of van schade werd betwist door de eisers en de van valsheid betichte stukken zonder nuttig gevolg waren en niet het voorwerp en de gevolgen waarvan sprake in het arrest, konden hebben, daar deze voortvloeien uit de toepassing van de wettelijke regeling van de naamloze vennootschap afgezien van de afwezigheid zelfs van de bestreden vermeldingen, zodat de veroordeling van de eisers berust op gronden die haar niet wettelijk kunnen rechtvaardigen :

Overwegende dat uit de vaststellingen van de rechter in feitelijke aanleg volgt dat eisers in de processen-verbaal van twee buitengewone vergaderingen van aandeelhouders van de naamloze vennootschap Van Tilborg hebben vermeld of doen vermelden dat zeven aandeelhouders die de gezamenlijke kapitaalsaandelen vertegenwoordigen, aanwezig waren, waaronder de twee eisers die onderscheidenlijk met 14 en 4 aandelen verschenen, terwijl zij geen enkel aandeel in eigendom hadden;

Dat de rechter in feitelijke aanleg uit deze feiten afleidt dat de eisers «een titel hebben gevormd om te bewijzen dat de naamloze vennootschap «Etablissements Van Tilborg» een geldig rechtsbestaan had, in zover zij het vereiste minimum van 7 aandeelhouders telde, wat onjuist was»;

Overwegende dat deze afleiding overeenstemt met de wet; dat immers uit de artikelen 29 en 104 van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 30 november 1935, evenals uit de voorbereidende werkzaamheden van de oorspronkelijke wet van 8 mei 1873 voortvloeit dat de wetgever de bijzondere regeling van de naamloze vennootschap enkel aan handelsvennootschappen met ten minste zeven vennoten verleent; dat, hoewel de vermindering van het aantal vennoten tot minder dan 7 op een tijdstip na de regelmatige oprichting van de vennootschap niet ipso facto de ontbinding ervan medebrengt, zij toch ten gevolge heeft dat elke belanghebbende, derden inbegrepen, deze ontbinding kunnen vorderen zodra zes maanden verlopen zijn sinds het tijdstip van de vermindering;

Dat de rechter in feitelijke aanleg, zonder schending van een der in het middel aangehaalde wettelijke bepalingen, aldus het bedrieglijk oogmerk van de eisers heeft kunnen zien in het verlangen «om aan de verdachten Van Tilborg die tot de valsheid hebben aangezet en haast uitsluitend de eigenaars van de aandelen zijn, de bij de wet van de aandeelhouders van een naamloze vennootschap toegekende voordelen te verlenen of te behouden met schending van de wet, en zulks ten aanzien van een handelsonderneming die feitelijk hun persoonlijke onderneming was» en

heeft kunnen oordelen dat er een mogelijkheid van nadeel bestond «in de vermindering van de aansprakelijkheid van de aandeelhouders ten aanzien van derden die met de vennootschap hebben gehandeld»;

Overwegende dat de beoordeling van de rechter in feitelijke aanleg betreffende het bestaan van het bedrieglijk oogmerk en van de mogelijkheid van nadeel, in zover zij niet in tegenspraak is met de wet, een soevereine beoordeling is;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 193, 196, 197, 213, 214 van het Strafwetboek en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest tegen de eisers de telastleggingen van valsheid en gebruik van valse stukken bewezen verklaart, ofschoon de valsheid en het gebruik van de zogenaamd valse stukken bedoeld in de telastlegging verjaard waren op de dag van de uitspraak van het arrest, hetwelk als later gebruik van zogenaamd valse akten beschouwt de enkele vermelding van hun bekendmaking in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad, welke vermelding voorafgaat aan de balansen van de vennootschap dd. 31 december 1958, opgenomen in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad van 12 september 1959, terwijl de enkele vermelding van de bekendmaking van de bedoelde akten niet het strafbaar gebruik kunnen opleveren van de genoemde van valsheid betichte akten en inzonderheid van hun zogenaamd valse bedingen of verklaringen;

Overwegende dat het gebruik van een vals stuk voortgezet wordt, zelfs zonder een nieuw feit van de dader van de valsheid en zonder dat hij opnieuw moet tussenkomen, zolang het door hem beoogde doel niet volledig bereikt is en zolang de te zijnen laste gelegde aanvankelijke daad van gebruik voor het nuttige gevolg dat hij ervan verwachtte, teweegbrengt, zonder dat hij zich daartegen verzet;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat «de enkele aanduiding op een later tijdstip van de van valsheid betichte akten ter gelegenheid van de bekendmaking van balansen het gebruik van valse stukken oplevert zoals het wordt strafbaar gesteld bij artikel 197 van het Strafwetboek, aangezien deze vermeldingen bewijzen dat de valse akte voort het verwachte nuttige gevolg, zoals hierboven beschreven, verwekt; dat de opmerking dat er geen gebruik is gemaakt van de eigenlijke valse vermeldingen niet terzake dient, daar deze in het onderhavige geval tot doel hadden de schijn en de voordelen van een geldige naamloze vennootschap te verlenen aan een vereniging die niet voldeed aan de vereisten om daarvoor in aanmerking te komen, zodat deze vermeldingen de akten die hen betreffen nietig maken»;

Overwegende dat, als het hof van beroep aldus vastsprong vindt in het bedrieglijke oogmerk waarmee de stelt, zoals zoëven is gezegd, dat het gebruik zijn oorsprong hebben gehandeld bij het opmaken van het valse stuk, het wettelijk heeft kunnen beslissen dat de verjaring van de valsheid en van het gebruik van het valse stuk, eerst beginnen te lopen is vanaf het laatste gebruik dat zich heeft voorgedaan op 12 september 1959, op welke datum de balansen van einde 1958 bekendgemaakt is in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen in acht genomen zijn en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT. — Zie nog, betreffende de duur van het gebruik van het vals stuk: Cass. 6 mei 1963, R.W. 1963-1964, 1155.

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer. — 4 oktober 1965.

Voorzitter: M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Legros.
Advocaat-generaal: M. Depelchin.

1. Verkeer. — Overtreding van een andere weggebruiker. — Niet noodzakelijk een onvoorzienbare gebeurtenis.
2. Wettelijke aansprakelijkheid. — Fout is middellijke oorzaak van de schade. — Noodzakelijk karakter.

1. *Als een gebruiker van de openbare weg een bepaling van het wegverkeersbesluit overtreedt, is zulks niet noodzakelijk een onvoorziene gebeurtenis.*
2. *De dader is slechts dan aansprakelijk voor een fout die de middellijke oorzaak van de schade is, indien het verband met de schade een noodzakelijk karakter vertoont.*

Niclos & Ets. Vergaert-Varta t/ Revers.

Gelet op het bestreden vonnis, op 9 oktober 1964 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Charleroi, rechtdoende in hoger beroep;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissingen over de rechtsvorderingen die door het openbaar ministerie tegen de eisers zijn ingesteld:

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 71 van het Strafwetboek en 27, paragraaf 1, van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, doordat het vonnis eiser wegens overtreding van het voornoemde artikel 27-1 veroordeelt, zonder te onderzoeken of na te gaan of, zoals eiseres bij conclusie voor de eerste rechter stelde, de overtreding van artikel 17 van het wegverkeersbesluit wegens welke het de verweerder Revers veroordeelt, voor eiser geen rechtvaardigingsgrond heeft opgeleverd, terwijl het erkent dat Revers verzuimd heeft de doorgang vrij te laten:

Overwegende dat, als een gebruiker van de openbare weg een bepaling van het wegverkeersbesluit overtreedt zulks niet noodzakelijk een onvoorzienbare gebeurtenis is;

Overwegende dat, bij ontstentenis van conclusie, de rechter de schuldigverklaring regelmatig motiveert wanneer hij de bestanddelen van het misdrijf vaststelt in de bewoordingen van de wet;

Dat uit de processtukken niet blijkt dat de eisers vóór de rechters in hoger beroep conclusies hebben genomen of dat eiseres de door haar vóór de eerste rechter genomen conclusie opnieuw heeft voorgedragen;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende, met betrekking tot de beslissing op de tegen eiser ingestelde rechtsvordering, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen in acht genomen zijn en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de burgerlijke rechtsvordering, door Du-jardin ingesteld:

Overwegende dat de eisers geen enkel bijzonder middel aanvoeren;

III. In zover de voorziening door eiseres gericht is tegen Revers:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, doordat het vonnis zijn beslissing doet steunen op de grond dat de schuld van verweerder niet rechtstreeks en noodzakelijk in oorzakelijk verband staat met de schade van de eiseres, terwijl vergoeding zelfs in het geval van onrechtstreekse schade verschuldigd is:

Overwegende dat de dader voor een fout die de middellijke oorzaak van de schade is, slechts dan aansprakelijk is, indien het verband met de schade een noodzakelijk karakter vertoont;

Overwegende dat het middel de beslissing slechts bestrijdt in zover deze, om aan eiseres haar rechtsvordering te ontzeggen, inzonderheid steunt op de vaststelling dat verweerdere fout niet de rechtstreekse oorzaak is geweest van de door eiseres geleden schade;

Dat de beslissing wettelijk verantwoord is door de reden dat deze fout niet de noodzakelijke oorzaak van deze schade is geweest;

Dat het middel derhalve niet ontvankelijk is wegens het ontbreken van belang;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 18 februari 1965.

Voorzitter: M. Bayot.
Raadsheer-verslaggever: M. Polet.
Eerste advocaat-generaal: M. Janssens de Bisthoven.
Advocaat: Mr. Simont.

Bevoegdheid en aanleg. — Eis die verschillende punten omvat, waarvan sommige behoren tot de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter, andere tot zijn gewone bevoegdheid. — Alle punten hebben één oorzaak. — Samengeteld bedrag overschrijdt 10.000 frank. — Bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg. — Toepassing van art. 473, lid 3 Rv.

Als een eis verschillende punten omvat waarvan sommige behoren tot de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter, hoe groot het bedrag der vordering ook mag zijn, en andere punten op zich zelf beschouwd behoren tot de gewone bevoegdheid van de vrederechter, doch alle punten uit eenzelfde oorzaak voortspuiten, zodat ze moeten worden gecumuleerd om de bevoegdheid en de aanleg te bepalen, en als door die samentelling de totale waarde van de eis 10.000 fr. overschrijdt, ontsnapt de betwisting aan de algemene bevoegdheid van de vrederechter; ondanks de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter betreffende bepaalde punten, moet dan, daar alle punten samenhangend zijn, de rechtbank van eerste aanleg worden verkozen en ontsnapt de betwisting ook aan de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter.

In zulk geval moet de rechtbank van eerste aanleg waarbij de zaak in hoger beroep is aanhangig gemaakt, vaststellen dat de vrederechter van het geschil geen kennis kon nemen en dat zij zelf ten

gronde slechts krachtens art. 473, lid 3 Rv. kon uitspraak doen.

Simon en Visée t./ Gard Aimé en Berthe.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 februari 1963 door de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen in hoger beroep gewezen;

Over het tweede onderdeel van het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, lid 1, zoals gezegd artikel 2 gewijzigd werd door artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 63 van 13 januari 1935 en 2 van de wet van 20 maart 1948, 3, zoals het gewijzigd werd door artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 63 van 13 januari 1935, inzonderheid 3, 3°, 8, zoals deze bepaling gewijzigd werd door artikel 1 van de wet van 15 maart 1932, 9, 21, 23, 37bis en 37ter, zoals gewijzigd door artikel 9 van de wet van 15 maart 1932, van de wet van 25 maart 1876 bevattende de titel 1 van het voorafgaand boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, 473, lid 3, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zoals gewijzigd door artikel 13 van de wet van 15 maart 1932, 1317, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, bij bevestiging van de beslissing van de eerste rechter, impliciet beslist dat deze bevoegd was om kennis te nemen van de verschillende punten van de eis aangehaald in de gedinginleidende dagvaarding van 21 februari 1961 strekkende tot de veroordeling van eiser en van de rechtsvoorganger van eiseres, vooreerst tot het overgaan tot de wegneming van sommige gebouwen opgericht op de grond van de verweerders, vervolgens tot het afschaffen van openingen in een muur gedaan met schending van de bepalingen van de artikelen 676 en 677 van het Burgerlijk Wetboek, verder tot de betaling aan de verweerders van de op 8.000 fr. geschatte kostprijs, onder voorbehoud van vermeerdering of van vermindering in de loop van het geding, van de werken noodzakelijk gemaakt om de plaatsen in hun vroegere toestand terug te zetten voor het geval eiser en de rechtsvoorganger van eiseres deze werken in een bepaalde termijn niet zouden verricht hebben, en eindelijk tot de betaling aan verweerders van een som van 1.500 fr., onder voorbehoud van vermeerdering of van vermindering in de loop van het geding, als herstel van de schade opgelopen door het feit van de handelingen van eiser en van de rechtsvoorganger van eiseres, terwijl de verschillende punten van de eis aangehaald in de gedinginleidende dagvaarding van 21 februari 1961 voortspruiten uit dezelfde oorzaak bestaande in het eigendomsrecht van verweerders en moeten dienvolgens gecumuleerd worden om de bevoegdheid en de aanleg te bepalen; dat de schatting op meer dan 2000 frank in gezegde dagvaarding en ten opzichte van de eiser en ten opzichte van de rechtsvoorganger van eiseres van elk van de twee punten van de eis strekkende tot de veroordeling van deze tot de betaling van een deel van een som van 8.000 fr. de kostprijs tegenwoordigend van de werken, noodzakelijk om de plaatsen in hun vroegere toestand terug te brengen voor het geval dat er in een zekere termijn niet tot de afschaffing van de litigieuze gebouwen zou overgegaan geweest zijn en, anderzijds, van een som van 1.500 frank als herstel van de ondergane schade zonder uitwerking is om reden van het bestaan van een wettelijke basis van schatting; dat de bevoegdheid en de aanleg, wat deze laatste twee punten van de eis betreft, door het bedrag van de eis bepaald worden, hetzij onderscheidenlijk 8.000 frank en 1.500 frank; dat het cumuleren van deze laatste twee punten van de eis

(8.000 en 1.500 frank) en dit van het punt van de eis strekkende tot de veroordeling van eiser en van de rechtsvoorganger van eiseres tot het overgaan tot de afschaffing van de op het erf van verweerders opgerichte gebouwen en geschat volgens de gedinginleidende dagvaarding op meer dan 2.000 frank, als gevolg heeft aan de betwisting een waarde hoger dan 10.000 frank toe te kennen, hetgeen de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg meebrengt, bij uitsluiting van die van het vrederecht, daar het punt van de eis betreffende de afschaffing van de openingen gedaan in de aan eiser en aan de rechtsvoorganger van eiseres toebehorende muur, indien het tot de bijzondere bevoegdheid van het vrederecht behoort, nochtans, om reden van de verknoctheid, voor de rechtbank van eerste aanleg moet gebracht worden, zodanig dat door de implicite beslissing van de eerste rechter te bevestigen, waardoor deze zich bevoegd verklaard had om van de verschillende punten van de eis kennis te nemen, het bestreden vonnis al de in het middel bedoelde bepalingen geschonden heeft;

Overwegende dat de eis tot voorwerp heeft: 1) het wegnemen van gebouwen welke op de grond van verweerders zouden opgericht geweest zijn; 2) de afschaffing van openingen welke in een aan de grens van deze grond gelegen muur zouden gedaan geweest zijn; 3) voor het geval eisers de werken niet zouden uitvoeren, de terugbetaling van de kostprijs ervan te bekomen; 4) de betaling van schadevergoeding;

Overwegende dat deze vier punten van de eis uit eenzelfde oorzaak voortspruiten, te weten het juridisch feit of de daad waarbij de verweerders beweren het eigendomsrecht over de litigieuze grond verworven te hebben; dat zij ertoe strekken de bekrachtiging van dit recht te verzekeren door het herstel van de schade voortspruitende uit zijn schending; dat zij dienvolgens moeten gecumuleerd worden om de bevoegdheid en de aanleg te bepalen;

Overwegende dat in het gedinginleidend exploit «de eis op meer dan 2.000 frank geschat werd in elk van zijn punten, maar dat hetzelfde exploit nader aanduidde dat, onder voorbehoud van vermeerdering of van vermindering in de loop van het geding, de kostprijs van de werken op 8.000 frank kon geschat worden en de gevorderde schadevergoeding op 1.500 frank; dat op het ogenblik van het instellen van de vordering de waarde van het derde punt van de eis dus 8.000 frank beliep en de waarde van het vierde punt 1.500 frank;

Dat aldus de totale waarde van de eis 13.500 frank overschreed;

Dat dienvolgens de betwisting aan de algemene bevoegdheid van de vrederechter ontsnapte;

Overwegende dat, volgens artikel 3, 3°, van de wet van 25 maart 1876, de vrederechters in hoogste aanleg tot een waarde van 2.000 frank en in eerste aanleg, hoe groot het bedrag van de vordering ook zijn mag, kennis nemen van de geschillen welke, zoals het tweede punt van de eis, als voorwerp hebben de verplichtingen die de wet oplegt aan de eigenaars van aan elkander grenzende erven, alsmede de erfdiensbaarheden die ontstaan uit de ligging van de plaatsen of die door de wet zijn gevestigd;

Maar overwegende dat, daar de punten van de eis verknocht zijn, de rechtbank van eerste aanleg boven de andere rechtbanken moest verkozen worden en dat dienvolgens, de betwisting ook aan de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter ontsnapte; dat aldus, terzake, de rechtbank van eerste aanleg alleen bevoegd was;

Overwegende dat de rechtbank had moeten vast-

stellen dat de vrederechter van het geschil geen kennis kon nemen en dat zij zelf, ten gronde slechts krachtens artikel 473, lid 3, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kon uitspraak doen;

Dat door de onbevoegdheid van de vrederechter niet te erkennen door alleen als rechter in beroep uitspraak te doen, de rechtbank dus de bepalingen van de wet van 25 maart 1876 en artikel 473, lid 3, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, in het middel aangeduid, geschonden heeft;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen :

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 12 april 1965.

Voorzitter : M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever : M. Neven.

Advocaat-generaal : M. Mahaux.

1. Sociale verzekeringen. — Ongeval dat geen arbeidsongeval is. — Vergoeding voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid. — Geen bijdragen.
2. Schade en schadeloosstelling. — Ongeval. — Tijdelijke arbeidsongeschiktheid. — Berekening op brutoloon. — Verantwoording.

1. Als de vergoeding die wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid ten gevolge van een ongeval wordt toegekend aan de gelaedeerde, geen vergoeding, toelage of rente is krachtens de wetgeving op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, zijn de bij art. 1 van het K.B. van 11 oktober 1951 bepaalde bijdragen niet van toepassing.
2. Als aan de door een ongeval getroffenene een vergoeding wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid wordt toegekend, waarop de bijdragen van art. 1 van het K.B. van 11 oktober 1951 niet van toepassing zijn, kan de rechter, door een soevereine beoordeling van de elementen van de zaak, wettelijk beslissen dat de getroffenene, om de sociale voordelen te blijven genieten, bijdragen aan de R.M.Z. zal moeten betalen en dat het bedrag van de vergoeding op basis van het brutoloon dient te worden bepaald, zonder rekening te moeten houden met de bijzondere bestemming, vrij of gedwongen, welke aan de bedrijfsinkomsten werd gegeven.

Van Dijck t/ Brosius en Pelckmans

Gelet op het bestreden arrest, op 27 juni 1964 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt wegens het onvrijwillig toebrengen van slagen of verwondingen aan de burgerlijke partijen, en de volledige aansprakelijkheid van het ongeval op eiser legt om een geheel van redenen, waaronder, meer bepaald, dat eiser aanvoerde dat de burgerlijke partij Pelckmans' gans op

zijn rijvak reed, doch dat niet is in te zien waarom Pelckmans zulks zou gedaan hebben, daar zulks zeer gevaarlijk voor hem moest zijn,

terwijl eiser, in zijn conclusie voor het hof van beroep, zich er niet toe beperkt had aan te voeren dat Pelckmans gans op zijn rijvak reed, doch daarbij had laten gelden dat deze versie gestaafd was door de getuigenissen onder eed van Van Utrecht en Verbeeck,

terwijl dienvolgens het arrest, door het verweermiddel van eiser onvoldoende weer te geven, de bewijskracht van gemelde conclusie heeft miskend met schending van voormelde artikelen van het Burgerlijk Wetboek,

terwijl dienvolgens het arrest, in strijd met het voorschrift van artikel 97 van de Grondwet, dit verweermiddel van eiser onbeantwoord heeft gelaten :

Overwegende dat eiser in conclusies staande hield dat de getuigen Van Utrecht en Verbeeck, onder eed, samen met eiser bevestigden dat de bromfiets, waarop de verweerders gezeten waren, zich op de rijbaan bevond;

Overwegende eensdeels, dat het arrest vaststelt « dat verdachte aanvoert dat Pelckmans gans op zijn rijvak reed » ; dat die vaststelling niet onverenigbaar is met voormelde conclusies ;

Overwegende, anderdeels, dat het arrest op de aanvoering van eiser antwoordt : « dat niet is in te zien waarom Pelckmans zulks zou gedaan hebben, daar zulks voor hem zeer gevaarlijk moest zijn; dat er overigens op het rijwielpad geen tegenligger was, die dit maneuver zou uitgelokt hebben, terwijl er integendeel op de rijbaan wel een tegenligger was, met name verdachte (hier eiser) ; dat het immers in die omstandigheden vanwege Pelckmans onbezonnen zou geweest zijn het rijwielpad af te rijden » ; dat dit antwoord gepast is;

Overwegende dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 3, paragraaf 1, van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, zoals gewijzigd bij de wet van 12 juli 1957, en 1 van het koninklijk besluit van 11 oktober 1951 tot regeling van de betalingsmodaliteiten der bijdragen van maatschappelijke zekerheid verschuldigd door de door arbeidsongevallen getroffenenen begunstigd bij de wetgeving betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit deze ongevallen, doordat het bestreden arrest beslist dat de vergoeding verschuldigd aan de burgerlijke partijen berekend moet worden op het brutoloon van die partijen, om reden dat op deze vergoeding de bijdragen voor de maatschappelijke zekerheid moeten worden uitbetaald,

terwijl de hoger ingeroepen wettelijke en reglementaire bepalingen geen storting van bijdragen voor maatschappelijke zekerheid opleggen, wanneer het niet gaat om vergoedingen toegekend wegens arbeidsongevallen of ongevallen op de weg van de arbeid,

en terwijl, waar eiser in zijn conclusie had laten gelden dat het ongeval overkomen was wanneer de burgerlijke partijen van een kermis thuis kwamen, het arrest geen enkele vaststelling bevat die de beslissing van de feitenrechter betreffende het verschuldigd zijn van bijdragen voor maatschappelijke zekerheid rechtvaardigt :

Overwegende dat het arrest de verweerders vergoedingen voor tijdelijke arbeidsongeschiktheid toekent, berekend op basis van het brutoloon, en beslist dat, wijl belastingen op het toe te kennen bedrag verschuldigd zullen zijn, alsook bijdragen aan de Rijksdienst

voor maatschappelijke zekerheid ten einde de sociale voordelen te blijven genieten, er geen aanleiding is om het bedrag van het brutoloon te verminderen;

Overwegende, gewis, dat de verweerders niet begunstigd worden met een vergoeding, toelage of rente krachtens de wetgeving op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, zodat de bijdragen bepaald bij artikel 1 van het koninklijk besluit van 11 oktober 1951 niet van toepassing zijn;

Overwegende, evenwel, dat de rechter door een soevereine beoordeling van de elementen van de zaak, wettelijk heeft kunnen beslissen dat de verweerders, om de sociale voordelen te blijven genieten, bijdragen aan de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid zullen moeten betalen en dat het bedrag van de vergoeding op basis van het brutoloon dient bepaald te worden, zonder rekening te moeten houden met de bijzondere bestemming, vrij of gedwongen, welke aan de bedrijfsinkomsten gegeven werd;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

En overwegende, voor het overige, wat de publieke vordering betreft, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 21 januari 1966.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Advocaat-generaal : M. Krings.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Advocaat : Mr. Bayart.

Gehuwd vrouw. — Machtiging om « handel te drijven ». Draagwijdte.

Bij gebrek aan uitdrukkelijke beperking of uitdrukkelijk voorbehoud impliceert de in algemene bewoordingen opgestelde toestemming van de man, waarbij hij zijn vrouw machtigt om « handel te drijven » of « een handel te drijven in persoonlijke naam », dat de vrouw om het even welk handelsbedrijf op om het even welke plaats mag uitoefenen.

N.V. Socofi t/ Peeters, Crabbe, e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 oktober 1963 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 223a en 223c van het Burgerlijk Wetboek, ingevoerd door de wet van 20 juli 1932, 226 quinquies van het Burgerlijk Wetboek ingevoerd door de wet van 30 april 1958, 1319, 1320, 1322, 1341 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, na geconstateerd of althans niet ontkend te hebben dat de eerste twee verweerders gehuwd waren onder het stelsel der wettelijke gemeenschap, dat op 16 november 1957 eerste verweerder volmacht gegeven had aan een derde « om de stukken ter Griffie van de Rechtbank van Hasselt te ondertekenen, nodig om zijn echtgenote Crabbé Marie-José, wonende te Paal, Dorp 23, toe te laten handel te drijven » en dat de lasthebber op 11 december 1957 op voormelde griffie verklaarde dat Peeters

« in uitvoering van de artikelen 223a, b en c van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door de wet van 20 juli 1932, zijn echtgenote, wonende te Paal, Dorp 23, machtigde een handel te drijven in persoonlijke naam », beslist dat eerste verweerder niet gebonden was door de schuld welke zijn echtgenote voor de uitbating van haar handel op 7 juli 1961 had aangegaan ter gelegenheid van de aankoop van een jukebox, om de reden dat op de dag zelf van de machtiging, namelijk op 11 december 1957, de echtgenote van eerste verweerder haar inschrijving nam in het handelsregister en vermeldde dat zij handel dreef te Paal, Dorp 23, dit is in de echtelijke woonst, dat op 4 juli 1961 de echtgenote van eerste verweerder haar café en de echtelijke woonst verliet om te Diest, in een ander gerechtelijk arrondissement, handel te drijven, dat de aankoop van een jukebox op 7 juli 1961 door gezegde echtgenote geen verband hield met de uitbating van haar café te Paal, dat uit die feitelijke elementen blijkt dat eerste verweerder zijn vrouw slechts machtigde om het café te Paal te exploiteren, dat de exploitatie door gezegde echtgenote van een nieuwe zaak te Diest en de aankoop van een jukebox zonder de instemming van eerste verweerder gebeurden,

terwijl, daar noch de volmacht van 16 november 1957 noch de machtiging van 11 december 1957 enige beperking inhielden betreffende de handel waarvoor eerste verweerder aan zijn vrouw machtiging gaf, het aan de rechters, volgens de artikelen 1341 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek niet toegelaten was in de feitelijke elementen der zaak tegen en boven de inhoud van deze akten een bewijs te vinden van een in die akte niet vermelde beperking,

terwijl, dienvolgens, het bestreden arrest de bewijskracht heeft miskend welke door de artikelen 223a, 223c, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek aan voormelde volmacht en machtiging wordt gehecht,

terwijl, dienvolgens, het arrest ten onrechte en in strijd met artikel 226 quinquies van het Burgerlijk Wetboek beslist heeft dat eerste verweerder door de schuld, welke zijn echtgenote had aangegaan, niet gebonden was :

Overwegende dat het bestreden arrest, zonder te ontkennen dat tweede verweerder met eerste verweerder onder het stelsel van de gemeenschap van goederen gehuwd is, constateert dat de eerste verweerder op 16 november 1957 aan een derde volmacht heeft gegeven om ter griffie van de rechtbank te Hasselt de nodige stukken te ondertekenen om zijn echtgenote « toe te laten handel te drijven », dat deze lasthebber op 11 december 1957 ter griffie van evenvermelde rechtbank schriftelijk heeft verklaard dat zijn lastgever, in uitvoering van de bepalingen van de artikelen 223a, b en c, van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door de wet van 20 juli 1932, zijn echtgenote machtigde om « een handel te drijven in persoonlijke naam », en dat diens gevolg op dezelfde datum door tweede verweerder een inschrijving werd genomen in het handelsregister te Hasselt, vermeldende dat de handel gedreven werd onder de naam « Café Welkom », Dorp 23, te Paal;

Overwegende dat, bij gebrek aan uitdrukkelijke beperking of uitdrukkelijk voorbehoud, de in algemene bewoordingen opgestelde toestemming van de man, waarbij deze, zoals in het onderwerpelijk geval, zijn vrouw machtigt om « handel te drijven » of « een handel te drijven in persoonlijke naam », insluit dat de vrouw om het even welk handelsbedrijf op om het even welke plaats mag uitoefenen ;

Overwegende, derhalve, dat het arrest door te beslissen dat de door eerste verweerder verleende mach-

tinging beperkt was tot het café « Welkom » te Paal en dat tweede verweerster haar man niet kon verbinden wat betreft de door haar gemaakte schulden met betrekking tot een café dat zij in 1961 te Doest exploiteerde, de bewijskracht van de volmacht van 16 november 1957 en van de machtiging van 11 december 1957 miskent en alzo de in het middel aangeduide artikelen van het Burgerlijk Wetboek schendt;

Overwegende dat het middel gegrond is;

En overwegende dat de vernietiging van het bestreden arrest voor zover het over de hoofdvordering uitspraak doet de vernietiging van het arrest medebrengt voor zover het over de eis tot vrijwaring uitspraak doet;

Om deze redenen,

en zonder dat er aanleiding bestaat tot onderzoek van het tweede middel dat tot geen uitgebreidere vernietiging aanleiding zou kunnen geven,

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover het hoger beroep hierbij ontvankelijk wordt verklaard;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt eerste verweerder in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 19 oktober 1965.

Voorzitter : M. Mast.

Raadsheren : M.M. Mees en Adriaens.

Substituut-auditeur-generaal : M. Van Haecke.

Advokaten : Mrs. Sneyers, Claessens en De Bock.

Raad van State. — Akte vatbaar voor beroep. Rechtspleging. — Middel van ambtswege.

De brief die er enkel toe strekt de gezondheidstoestand van een ambtenaar aan het advies van de administratieve gezondheidsdienst te onderwerpen, is een voorbereidende maatregel die niet op grond van art. 9 van de wet van 23 december 1946 kan bestreden worden. De Raad van State wijst ambtshalve op de niet-ontvankelijkheid van het beroep.

De Raad van State wijst eveneens ambtshalve op de niet-ontvankelijkheid van het beroep dat te laat werd ingesteld.

Mertens t./Belgische Staat (1. Minister van Openbare Werken; 2. Minister van Volksgezondheid).

Arrest nr. 11.458.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging :

1) van een nota van 8 november 1961, door de secretaris-generaal tot de Minister van Openbare Werken gericht, waarbij wordt vooropgesteld verzoeker aan een medisch onderzoek te onderwerpen, alsmede van een bijgaande nota van het bestuur houdende samenvatting « van wat zich in deze aangelegenheid tot op heden voorgedaan heeft » ;

2) van een brief van 16 november 1961, door de Minister van Openbare Werken tot de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin gericht, met het verzoek de rekwestrant aan een medisch onderzoek te willen onderwerpen, en waarbij de onder 1) vermelde nota's als bijlagen zijn gevoegd;

3) van een brief van 23 januari 1962, door de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin tot de Minister van Openbare Werken gericht, waaruit blijkt dat verzoeker werd onderzocht door een inspecteur-geneesheer van de administratieve gezondheidsdienst, volgens wiens advies « betrokkene alleen geschikt (is) voor een dienst waarbij hij weinig contact heeft met het publiek, b.v. een studiebureau of iets dergelijks » ;

4) van een brief van 26 augustus 1963, door de Minister van Openbare Werken tot de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin gericht, waarbij de vraag wordt gesteld of de betrekking van ingenieur, die door verzoeker met het oog op zijn wedertewerkstelling was aangevraagd, door de administratieve gezondheidsdienst verenigbaar wordt geacht met verzoekers gezondheids-toestand;

5) van een brief van 16 maart 1964, door de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin tot de Minister van Openbare Werken gericht, waaruit blijkt :

— dat, luidens advies van de hoofdgeneesheer van de administratieve gezondheidsdienst, verzoeker « geschikt is om de voorgestelde betrekking van ingenieur waar te nemen »,

— en dat verzoeker om de drie maand aan een tutelle-onderzoek dient te worden onderworpen;

Overwegende wat de sub 1°, 2° en 3° bestreden nota en brieven betreft, dat kan worden volstaan met de vaststelling dat verzoeker, zoals blijkt uit de memorie van wederantwoord dd. 29 juli 1963, die hij heeft neergelegd in de zaak nr. A. 11.915/IV-4720, meer dan zestig dagen vóór het indienen van het huidige beroep kennis had van die bescheiden ; dat de eerste tegenpartij dan ook terecht betoogt dat het beroep op die punten niet tijdig genoeg is ingediend en niet ontvankelijk is ;

Overwegende dat het beroep evenmin ontvankelijk is in zover het gericht is tegen de sub 4° bestreden brief ; dat deze er enkel toe strekte de gezondheidstoestand van verzoeker aan het advies van de administratieve gezondheidsdienst te onderwerpen en derhalve een voorbereidende maatregel is die niet op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946 kan bestreden worden ; dat die exceptie van niet-ontvankelijkheid ambtshalve moet worden opgeworpen ;

Overwegende wat de sub 5° bestreden brief betreft, dat uit de bij het verzoekschrift gevoegde bijlagen blijkt dat verzoeker reeds op 17 maart 1964 een afschrift van die brief voor kennisgeving heeft ontvangen ; dat de tweede tegenpartij dan ook terecht betoogt dat het beroep op dit punt niet tijdig genoeg is ingediend en niet ontvankelijk is,

besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9de Kamer. — 25 februari 1966.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : M.M. Liard en Grenez.

Advocaat-generaal : M. Cerckel.

Advocaten : Mrs. De Weerd loco Boonen en Stuivers.

Exploot. — Door artt. 68 en 70 Rv. vereiste vermeldingen. — Moeten ook in de copie voorkomen. — Nietigheid. — Toepassing van art. 173 Rv.

Al vereist de wet niet dat de naam van de bevoegde ambtenaar, aan wie de copie van het exploit wordt ter hand gesteld, in het exploit vermeld wordt, toch leggen de artt. 68 en 70 Rv. aan de deurwaarder, op straffe van nietigheid, op niet alleen in het

exploot de hoedanigheid van de gemeenteambtenaar vast te stellen, evenals zijn afvaardiging door het schepencollege om copieën van gerechtelijke exploiten in ontvangst te nemen, doch ook, op straffe van dezelfde nietigheid, van dit alles melding te maken op de copie.

Bij toepassing van art. 173 Rv. kan in zulk geval de nietigheid van een akte van hoger beroep niet toegestaan worden, als de geïntimeerde de voor hem bestemde copie ontvangen heeft, regelmatig avoué heeft kunnen stellen en verder niet bewijst dat zijn belangen, inzonderheid de belangen van zijn verdediging, op welke wijze ook werden geschaad.

O.F.I.C. t/ Houthandel Vekemans.

Gezien, in regelmatige uitgifte, het vonnis der rechtbank van Koophandel te Antwerpen de dato 12 november 1962, betekend op 21 maart 1963, en waartegen op 27 maart 1963 een naar tijd regelmatig beroep werd ingesteld;

Aangezien geïntimeerde de nietigheid van deze beroepsakte opwerpt, om de reden dat, op de copij van het exploit die haar overhandigd werd, de instrumenterende deurwaarder Herman De Belder, na de afwezigheid te hebben vastgesteld van de betekende en van haar bediende, verklaart: « geen gebuur de kopij aanvaardende, deze afgegeven aan secretaris die geviserd heeft » en door de loutere vermelding van het woord « secretaris » onmogelijk kan nagegaan worden of bedoelde persoon enige hoedanigheid bezat om het stuk in ontvangst te nemen;

Aangezien appellante geen doel treft waar zij inbrengt dat bewust afschrift ter hand gesteld werd aan zekere ambtenaar Meyvisch, die daartoe door het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Schilde gemachtigd zou geweest zijn, het origineel viseerde stuk aan geïntimeerde liet bezorgen;

Aangezien inderdaad, zo de wet niet vereist dat de naam van de bevoegde ambtenaar in het exploit vermeld worde, artikels 68 en 70 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging aan de deurwaarder, op straf van nietigheid, opleggen, niet alleen in het exploit de hoedanigheid van de gemeenteambtenaar vast te stellen evenals zijn afvaardiging door het Schepencollege om copijen van rechterlijke exploiten te ontvangen, doch ook, op straf derzelfde nietigheid, van dit alles melding te maken op de copij;

Aangezien immers, minstens wanneer het zoals ter zake, een dagvaarding betreft, de copij als origineel geldt voor de partij aan wie ze betekend wordt, dewelke in deze copij de elementen moet kunnen vinden om de regelmatigheid van de akte te controleren;

Aangezien nochtans artikel 173 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging (artikel 10 van het koninklijk besluit nr. 300, de dato 30 maart 1936) bepaalt: « Geen nietigheid van het exploit of van een akte van rechtspleging kan worden toegestaan tenzij het bewezen is dat zij de belangen van de tegenpartij schaadt »;

Aangezien vaststaat dat geïntimeerde de voor haar bestemde copij ontvangen heeft en regelmatig avoué heeft kunnen stellen;

Aangezien geïntimeerde verder niet bewijst dat haar belangen, en inzonderheid de belangen harer verdediging, op welke wijze ook, geschaad werden;

Aangezien de nietigheid derhalve niet kan toegestaan worden;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

Gehoord, in openbare zitting, het eensluidend advies van de heer Advocaat-Generaal Cerckel,

Stelt vast dat de benaming van geïntimeerde moet gelezen worden: « N.V. Houthandel Vekemans »;

Zegt dat de nietigheid van het exploit de dato 27 maart 1963 van deurwaarder Herman De Belder niet kan toegestaan worden;

Ontvangt derhalve het beroep en beveelt aan partijen verder over het geschil te concluderen, om daarna te handelen als naar recht;

Verzendt de zaak te dien einde terug naar de partikuliere rol dezer Kamer;

Gerechtskosten in beroep tot op heden, voorbehouden.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

24 september 1965

Voorzitter: M. Driessen.

Rechters: M.M. Meers en Toppet.

Advocaat: Mr. Tudts.

Verzekering. — Vervaltermijn voor uit de polis voortspruitende vorderingen. — Geldt hij ook voor premies?

Als een artikel van een verzekeringspolis (ziekteverzekering), opgenomen onder de rubriek « betwistingen », bepaalt, dat alle vorderingen die uit de polis voortspruiten op straffe van verval moeten worden ingesteld binnen een jaar na het feit, dat aanleiding geeft tot de vordering, geldt die bepaling ook voor het invorderen der premies.

N.V. Vesalius t/ Milissen.

Gezien de stukken van het geding en meer bepaald de uitvoerbare uitgifte van het bestreden vonnis op tegenspraak gewezen door de heer Vrederechter van het kanton Mechelen-a/Maas in ditum van 11 december 1964, alsmede de akte van beroep betekend bij exploit van gerechtsdeurwaarder C. Van Elst te Mechelen-a/Maas in datum van 30 december 1964;

Overwegende dat het beroep tijdig en in de wettelijke vormen werd ingesteld en dat geen grond tot niet-ontvankelijkheid wordt voorgesteld;

Overwegende dat de eerste rechter op juiste en billijke wijze uitspraak heeft gedaan en dat de oordeelkundige beweegredenen van het bestreden vonnis hier voor herhaald dienen gehouden;

Overwegende dat beroepster echter voorhoudt dat de termijn van één jaar bepaald in art. 29 van de polis alleen van toepassing zou zijn op vorderingen strekkende tot het bekomen van de vergoedingen voortspruitende uit rampen en niet op het invorderen der premie;

Overwegende dat deze stelling niet kan weerhouden worden;

Overwegende dat zij immers in strijd is met de bevoordingen van het art. 29 dat algemeen is en « alle vorderingen die uit de onderhavige polis voortspruiten » omvat; dat dit artikel bovendien werd opgenomen onder de rubriek « Betwistingen » die betrekking heeft op alle contractuele verplichtingen van beide partijen (vgl. art 27 der polis);

Overwegende dat trouwens, indien — quod non — terzake enige twijfel zou kunnen bestaan, de overeenkomst moet geïnterpreteerd worden tegen degene die

bedongen heeft en ten gunste van degene die zich verbonden heeft (art. 1162 B.W.), hetzij, voor wat de betaling der premie betreft, tegen beroepster en ten gunste van beroepene;

Overwegende dat het beroep dan ook ongegrond voorkomt;

Gezien art. 2, 30 tot 27 en 41 der wet van 15 juni 1955;

Om deze redenen,

De Rechtbank, zetelende in graad van beroep, staurende op tegenspraak;

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn schikkingen;

Veroordeelt beroepster tot de kosten van het beroep.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE DENDERMONDE

5e Kamer. — 5 oktober 1964.

Voorzitter: M. Maffei.

Rechters: M.M. Van Wesemael en Broeckx.

O.M.: M. Cordemans.

Advocaten: Mr. Sabbe loco Mr. Duchene en

Mr. J. Heyvaert.

Aansprakelijkheid. — Schade. — Oorzakelijkheidsverband.

Uitwerpen van anker, beschadigt electriciteitskabel, waardoor spoorwegbrug niet meer kon neergelaten worden.

O.M. en N.M.B.S. t./ Blanckaert en N.V. Saintrama.

Overwegende dat de eerste Rechter als bewezen weerhouden heeft de tegen verdachte gelegde overtreding van als schipper, varende op de Schelde, met motorschip Simonne, een elektriciteitskabel, dewelke dient tot toevoer van elektriciteit voor de bediening der Scheldebrug te Dendermonde, zijnde een aanhorigheid van de waterweg, te hebben beschadigd;

Overwegende dat de burgerlijke partij haar eis steunt op de daaruit voortvloeiende nadelige gevolgen en nml. de vertraging in haar dienstregeling en de omleiding van haar autobus- en spoorweglijnen;

Overwegende dat naar luid van artikel 1382-1383 B.W., elke daad, elke nalatigheid en elke onvoorzichtigheid van de mens, waardoor aan een ander schade veroorzaakt wordt deze door wiens fout de schade ontstaan is, verplicht is deze te vergoeden;

Overwegende dat deze wetsbeschikking geen onderscheid maakt tussen de gedraging waardoor deze schade rechtstreeks is veroorzaakt, en die, waardoor zij onrechtstreeks is veroorzaakt;

Overwegende dat het als noodzakelijk voorkomt, doch ook voldoende, dat tussen de schade en de foutieve gedragingen, van hem die ze veroorzaakte een noodzakelijk verband bestaat en dat de dader van de schade deze kan voorzien (Dalo-Traité de la Responsabilité Civile, in Nouvelles, Droit Civil T.V. Col. I n° 2398 en volgende met aangehaalde arresten van het Hof van Verbreking);

Overwegende dat het aan verdachte, bij het uitwerpen van het anker van zijn schip in de rechtstreekse omgeving van een elektrische leiding, niet kan ontsnappen dat hij hierdoor aan de elektriciteitsleiding schade moest brengen met voor gevolg dat de Scheldebrug niet meer kon nedergelaten worden en op een

hoofdweg met druk verkeer, waarvan deze brug een deel uitmaakt en dienstig is tot uitbating van spoorweg- en autobuslijnen, aan deze ernstige stoornis moest veroorzaken;

Overwegende dat op grond van het voorafgaande, de eis van de burgerlijke partij, waarvan het bedrag niet betwist wordt, in tegenstrijd met de bestreden beslissing, ook gegrond voorkomt;

Overwegende dat de beroepen derhalve gegrond zijn;

Overwegende dat verdachte de tegen hem weerhouden overtreding pleegde tijdens de verrichtingen van zijn dienst bij de tweede als burgerlijk verantwoordelijke gedaagde partij de N.V. Saintrama, waarvan hij de aangestelde is;

Gezien de hier navolgende artikelen, door de Voorzitter ter zitting aangeduid: Wet van 15 juni 1935, artt. 2, 11 tot 14, 21 tot 24, 31 tot 37, 40, 41;

Burg. Wetboek art. 1384; Wet 1.8.1899 art. 6; - Wetb. strafrecht art. 50;

Burg. Wetboek art. 1382; Wet 17.4.1878 art. 3 en 4; Wetb. strafrecht art. 44 en 45;

Om deze redenen:

Rechtdoende in graad van beroep in politiezaken en op tegenspraak

Alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpen de,

Ontvangt het beroep en erover beslissende

verklaart het beroep gegrond,

Doet dienvolgens het bestreden vonnis te niet en doende wat de eerste rechter had behoren te doen,

Verklaart de oorspronkelijke eis van de burgerlijke partij gegrond en veroordeelt solidairlijk verdachte Blanckaert M. en de voor hem burgerlijk verantwoordelijke N.V. Saintrama aan de burgerlijke partij, de N.M.B.S., te betalen, de som van tweeduizend vijfhonderd en twaalf frank en veroordeelt ze eveneens solidairlijk tot de vergoedende rente op dit bedrag van af 15 april 1963 tot de dag van de aanstelling der burgerlijke partij, zijnde 5 mei 1964 en tot de gerechtelijke intresten vanaf deze dag;

Veroordeelt ze solidairlijk tot de kosten van deze aanleg en tot deze van aanstelling der burgerlijke partij in beide aanleggen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

2e Kamer. — 19 november 1965.

Voorzitter: M. Laureys.

Rechters: M.M. Van Hoorick en Thomas.

Referendaris: M. Geysen.

Advocaten: Mrs. Van der Beken loco Schmit, Van Hentenriek en de Diesbach.

1. **Bevoegdheid. — Ratione loci. — Vennootschap. — Bijzonderste vestiging. — Begrip.**
2. **Cheque. — Abstract karakter. — Onvoorwaardelijke opdracht. — Gevolgen ten aanzien van de provisie.**

1. De vennootschappen worden gedagvaard voor de rechter van de plaats waar zij hun bijzonderste vestiging hebben. Deze termen «bijzonderste vestiging» bedoelen niet noodzakelijk de maatschappelijke zetel.
2. Door het trekken van een cheque wordt een titel gecreëerd, die oorsprong is van rechten en verplichtingen, derwijze dat de rechten van de houder rechtstreeks voortvloeien uit die titel zelf en onafhankelijk worden gesteld van de vroegere rechtsverhouding

welke zou bestaan hebben tussen hem en de trekker, zelfs zo deze rechtsverhouding aan de basis zou liggen van het tot stand komen van de cheque.

De cheque maakt een onvoorwaardelijke opdracht tot betaling binnen de gestelde termijn uit.

De trekker bezit dienvolgens het recht niet de provisie gedurende deze termijn onbeschikbaar te maken of te blokkeren.

Terruzzi t/ N.V. Antwerps Metaalbedrijf en Kredietbank.

Overwegende dat de vordering strekt jegens eerste verweerster in betaling aan eiser van de tegenwaarde in Belgische frank van 4.135.697 Italiaanse lire, volgens de hoogste wisselkoers door deze munt bereikt sedert de dag van het debat met een minimum van 330.900 B. frank, meer 9.097 B. frank ten titel van verwijsintresten en van 875 B. frank voor protest- en retourkosten, hetzij in totaal 340.872 B. frank, alsmede in betaling aan eiser van 25.000 frank ten titel van schadevergoeding, ex aequo et bono geraamd, hoofdens delging van het nadeel berokkend aan de thesaurie van eiser door de blokkering van de kwestige cheque door eerste verweerster, meer de gerechtelijke intresten en de kosten;

dat de vordering jegens tweede verweerster strekt tot bevel aan deze aan eiser te betalen binnen de 48 uren van de betekening van huidig vonnis, het bedrag voor de jegens eerste verweerster bij huidig vonnis uit te spreken veroordelingen ten belope van de door haar in speciale rekening geblokkeerde sommen, meer de kosten; dat eiser zijn vordering in al haar bestanddelen en met het oog op de bevoegdheid en aanleg jegens elk van de beide verweersters op meer dan 30.000 B. frank schat;

Overwegende dat eiser zijn vordering steunt op de bepalingen van de uniforme wet op de cheque dd. 1 maart 1961; dat hij houder is van de cheque nummer 176.934 van een bedrag van 4.135.697 Italiaanse lire, hetzij in tegenwaarde volgens de opgegeven wisselkoers 330.900 B. frank, welke op 12 juni 1964 getrokken werd ten zijnen bate door eerste verweerster op tweede verweerster, bijhuis Borgerhout Centrum;

Bevoegdheid ratione loci:

Overwegende dat eerste verweerster de onbevoegdheid ratione loci der Rechtbank van Koophandel te Brussel opwerpt om reden dat hare algemene verkoopsvoorwaarden een clause bevatten houdende bevoegdheid der Rechtbanken van Antwerpen betreffende de geschillen waarbij zij zou betrokken worden; dat zij anderzijds nog voorhoudt haar maatschappelijke zetel te hebben in het ressort van de Rechtbanken te Antwerpen;

Overwegende dat tweede verweerster eveneens de onbevoegdheid ratione loci van de Rechtbank van Koophandel te Brussel opwerpt om reden dat haar maatschappelijke zetel gevestigd is te Antwerpen, Torengedebouw, Schoenmarkt 35 en niet te Brussel, zoals verkeerdelijk in de dagvaarding werd vermeld, dat aldaar haar administratieve zetel gevestigd is;

Overwegende dat eiser zich beroept op de artikel 41 en 39 van de wet op de Bevoegdheid, alsmede op artikel 102 van het B.W. en voorhoudt dat de Rechtbank van Koophandel te Brussel territoriaal bevoegd is in huidig geschil;

Overwegende dat artikel 41 der wet op de bevoegdheid bepaalt dat de maatschappijen gedagvaard worden voor de rechter van de plaats waar zij hun bijzonderste vestiging hebben;

dat de termen «bijzonderste vestiging» niet nood-

zakelijkerwijze de maatschappelijke zetel bedoelen; dat inderdaad het veelvuldig voorkomt dat de werkelijke hoofdzetel op een andere plaats gevestigd is dan de maatschappelijke zetel;

dat tweede verweerster, ofschoon zij onbetwistbaar haar maatschappelijke zetel te Antwerpen heeft, in haar schrijven aan de raadsman van eiser dd. 29 oktober 1964, zelf verklaarde... «(qu') En égard aux considérations juridiques qui y furent développées, nous avons tenu à transmettre cette lettre au service juridique près de notre Siège Principal, rue d'Arenberg 7, à Bruxelles. Le service précité ne manquera pas de vous faire parvenir sa réponse dans un délai rapproché... »;

dat aldus tweede verweerster zelf aan eiser te kennen gaf dat haar hoofdzetel te Brussel gevestigd was, en dienvolgens eiser gerechtigd was haar aldaar te dagvaarden, te meer daar het exploot van rechtsingang tweede verweerster werkelijk bereikte en zij dienvolgens geen enkele benadeling onderging (Pand. Belges, V° exploits, n° 673);

Overwegende dat dienvolgens bij toepassing van artikel 39 al. 2 der wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid, eiser gerechtigd was beide verweersters voor de Rechtbank van Koophandel te Brussel te dagen; dat de opgeworpen exceptie dienvolgens ongegrond blijkt, en huidige Rechtbank bevoegd dient verklaard ratione loci;

Ten gronde:

De feiten:

Overwegende dat eerste verweerster bij contracten van 19 april 1962, 16 juli 1963 en 4 december 1963 belangrijke hoeveelheden oud metaal aankocht bij eiser; dat volgens deze overeenkomsten de goederen betaalbaar waren na ontvangst en aanvaarding door de koper;

Overwegende dat zoals blijkt uit de gegevens der zaak de levering niet globaal geschiedde derwijze dat nog zekere hoeveelheden van de vorige bestellingen leverbaar waren op het ogenblik van de bestelling dd. 4 december 1963;

dat de betrekkingen tussen partijen toen reeds zekere moeilijkheden kenden, daar kleine betwistingen opgezien waren betreffende het gehalte van het nikkel bij zekere geleverde producten (brief eiser dd. 12 oktober 1963);

Overwegende dat het huidig geschil de levering betreft der goederen, voorwerp van de bestelling dd. 4 december 1963 alsmede saldo der vorige bestellingen;

Overwegende dat gelet op de hoger vermelde moeilijkheden, eiser de bestelling d.d. 4 december 1963 slechts wilde uitvoeren op voorwaarde:

1° dat eerste verweerster de levering aan 100 % betaalde bij aanbod van de bescheiden en dienvolgens vóór alle aflevering der goederen;

2° dat de goederen, vóór verzending, te Milaan zouden aanvaard worden door eerste verweerster naar hoeveelheid, hoedanigheid en prijs (brief dd. 23 maart 1964);

dat deze voorwaarden inderdaad afweken, zoals eerste verweerster voorhoudt, van de afgesloten overeenkomsten; dat nochtans eerste verweerster, ofschoon ze dit nu betwist, doch ten onrechte, klaarblijkelijk deze nieuwe voorwaarden aanvaardde, zij het toegegeven dat zulks neerkwam op een diktaat in hoofde van eiser;

dat immers het aanvaarden van deze nieuwe voorwaarden niet alleen resulteert uit de gebruikte bewoordingen van haar brief dd. 25 maart 1964, doch ook uit haar eigen daarop volgende handelwijze zoals het sturen van haar gevolmachtigde naar Milaan om het proces-verbaal van aanvaarding op te stellen en het feit zelf

van het trekken van de kwestige cheque (Verbreking 14 december 1939, Pas. 517);

Overwegende dat de kwestige goederen ter bestemming te Antwerpen aankwamen op 4 juni 1964 doch dat bij ontstentenis van betaling de levering niet geschiedde;

Overwegende dat eerste verweerster tegenover de weigering van aflevering door de expeditie, kwestige cheque opstelde en op 12 juni 1964 afgaf aan deze laatste, waarop de goederen vrijgegeven werden;

Overwegende dat eerste verweerster op 17 juni 1964 aan eiser mededeelde dat zij de provisie van de cheque bij tweede verweerster had geblokkeerd om reden dat de geleverde goederen naar hoeveelheid en hoedanigheid niet conform waren aan het bestelde; dat de betwisting tussen partijen slaat op een tegenwaarde van ongeveer 10 % van het bedrag van de cheque;

Overwegende dat tweede verweerster gezien de door eerste verweerster aangehaalde beweegredenen, de ontvangen richtlijnen van zijn lasthebber-trekker involgde en de provisie consigneerde op een speciale rekening in afwachting dat het geschil geregeld werd;

Overwegende dat de cheque geprotesteerd werd op 29 juni 1964;

In rechte :

Overwegende dat het geschil neerkomt op de rechtsvraag of de trekker van een cheque het recht bezit de provisie van een uitgeschreven cheque te blokkeren binnen de termijn van aanbidding;

Overwegende dat de uniforme wet op de cheque dd. 1 maart 1961 geen enkele bepaling inhoudt waarbij de trekker gemachtigd wordt zulks te doen;

Overwegende dat de vraag gesteld werd of in gevallen van rechtmatig verweer en bij ontstentenis van regelende bepalingen ter zake de trekker niet het recht zou bezitten de provisie te blokkeren tijdens de aanbiddingstermijn, vermits alleen maar het bedrieglijk inzicht of het schade-oogmerk gesanctionneerd werd bij het artikel 61 (Blondeel P., Overzicht van de nieuwe wetgeving op de cheque, R.W. 1961-61, kol. 1235);

Overwegende dat, zo in het vroegere regime, hetzij vóór het van kracht worden der eenheidswet, ten deze geen eensgezindheid heerste in rechtsleer en rechtspraak (Fredericq, Handboek Belgisch Handelsrecht, II, nr. 1147; Van Ryn en Henrion, Examen de jurisprudence - Effets de Commerce, Rev. crit. jur. Belge, 1951, nr. 27) de uniforme wet geen twijfel achter meer overlaat;

dat inderdaad de uniforme wet het formele en abstracte karakter van de rechten van de houder op de provisie krachtens de uitgifte van de cheque versterkt heeft (art. 3, al. 2 der B.W.; Van Ryn en Heenen, Fr. Dr. Comm. IV, nr. 2982);

dat door het trekken van de cheque zelf, een titel gecreëerd wordt, die oorsprong is van rechten en verplichtingen, derwijze dat de rechten van de houder rechtstreeks voortvloeien uit de titel zelf en onafhankelijk worden gesteld van de vroegere rechtsverhouding welke zou bestaan hebben tussen hem en de trekker, zelfs zo deze rechtsverhouding aan de basis zou liggen van het tot stand komen van de cheque (Van Ryn en Heenen, supra, nr. 2983);

dat anderzijds de cheque een onvoorwaardelijke opdracht tot betaling uitmaakt binnen de gestelde termijn (art. 32, al. 1; Fredericq, supra, 1130/2°);

dat dienvolgens de trekker het recht niet bezit de provisie gedurende deze termijn onbeschikbaar te maken of te blokkeren (Van Ryn en Heenen, supra, nr. 3006);

Overwegende dat eerste verweerster voorhoudt dat kwestige cheque enkel ten titel van waarborg getrokken werd; dat echter de cheque als instelling onbetwistbaar een betaalmiddel is en geen waarborgtitel en dienvolgens deze bewering als ongegrond dient verworpen te worden;

Overwegende dat gelet op het voorgaande de vordering in betaling van de cheque gegrond voorkomt zowel jegens eerste als tweede verweerster;

Overwegende dat eiser nog een bedrag van 25.000 frank vordert ten titel van schadevergoeding om hogervermelde redenen;

Overwegende nochtans dat eerste verweerster tijdens de periode van onderhandelingen welke voorafgingen aan de dagvaarding, voorstelde eiser te betalen naar rato van 90 %, het saldo reserverende tot na voldoening der door haar geuite grieven (brief van 27 juli 1964);

dat eiser dit voorstel verwierp en eerst na volledige uitbetaling van de cheque de voorgebrachte grieven wilde onderzoeken;

Overwegende dat gezien deze omstandigheden de gevorderde schadevergoeding ongegrond blijkt; dat immers, zo eiser de gedeeltelijke uitbetaling van 90 % had aanvaard, hij ongetwijfeld geen thesauriemoelijkheden zou gekend hebben, zo deze in werkelijkheid bestaan hebben, wat nog diende bewezen te worden;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle verdere meer uitgebreide of tegenstrijdige besluiten verwerpende als ongegrond of niet ter zake dienend;

Verklaart zich bevoegd ratione loci;

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond in volgende voege;

Veroordeelt eerste verweerster te betalen aan eiser de tegenwaarde in Belgische frank van 4.135.697 Italiaans lires, volgens de hoogste wisselkoers door deze munt bereikt sedert de dag van het debet met een minimum van 330.000 Belgische frank, meer 9.097 Belgische frank ten titel van verwijsintresten en van 875 Belgische frank voor protest- en retourkosten, hetzij in totaal 340.872 Belgische frank, te vermeerderen met de gerechtelijke intresten;

Beveelt tweede verweerster aan eiser te betalen binnen de 48 uren van de betekening van huidig vonnis, het bedrag van de jegens eerste verweerster hierboven uitgesproken veroordelingen ten belope van de door haar in speciale rekening geblokkeerde sommen;

Veroordeelt beide verweersters tot de kosten, zijnde 3.300 frank;

Wijst eiser af van het overige van zijn vordering;

Geeft akte aan eiser dat hij zijn vordering in al haar bestanddelen en met het oog op de regels van de bevoegdheid en aanleg jegens elk van de beide verweersters schat op meer dan 30.000 Belgische frank;

Verklaart huidig vonnis uitvoerbaar mits borgstelling zoals bepaald bij artikel 439 al. 2 van het W.B. van Burgerlijke Procesrecht.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

VREDEGERECHT TE BRUGGE

3e Kanton. — 2 juli 1965.

Rechter : M. De Bock.

Advocaten : Mrs. Olivier, Theuwissen loco de Suray en Geuens.

Landpacht. — Recht van voorkoop. — Openbare verkoop. — Kennisgeving van de verkoop aan de pachter ten minste 15 dagen te voren.

Met betrekking tot het niet-nakomen van de termijnen in verband met het recht van voorkoop van de pachter bij openbare verkoop van het verpachte goed, moet geen formalistisch standpunt worden ingenomen, maar moet worden onderzocht of de rechten van de pachter werden miskend.

In casu werd de pachter niet opgeroepen voor de eerste zitting van instel van 6 oktober 1964 (wat de instrumenterende notaris niet moet doen, zij het met het daaraan verbonden risico), maar werd hem op 5 oktober 1964 in de vereiste vorm ervan kennis gegeven dat de toewijzing zou geschieden op 20 oktober 1964; op deze tweede zitting werd de toewijzing uitgesteld tot een derde zitting, 4 november 1964, waarvan hij in de vereiste vorm werd op de hoogte gebracht op 21 oktober 1964.

Ofschoon de kennisgeving van 5 oktober 1964 de vrije termijn van 15 dagen tegenover de voorgestelde zitting van toewijzing had miskend, moet ze als geldig worden beschouwd en als dusdanig bevestigd tegenover de definitieve zitting van toewijzing van 4 november 1964. Het recht van voorkoop van de pachter werd in dezen niet miskend.

Storme t./ Baron de Bethune-Sully
Baron de Bethune-Sully t./ Verheecke.

Overwegende dat aanlegger pachter is van een hofstede, gelegen te Damme, Polderstraat, met een oppervlakte van 17 hectaren, 6 aren, 50 centiares;

Overwegende dat verweerder de Bethune-Sully Etienne, bij ministerie van notaris Valérien Verheecke te Knokke, deze hofstede liet verkopen in het openbaar in drie zittingen, met definitieve toeslag op 4 november 1964, tegen de globale prijs van 3.556.000 frank;

Overwegende dat aanlegger pretendeert dat zijn recht van voorkoop werd miskend door niet naleving van de bepalingen van artikel 1768 ter paragraaf 2 van het Burgerlijk Wetboek, namelijk bij gebrek aan kennisgeving, minstens vijftien dagen tevoren, van plaats, dag en uur der verkoping, omdat eiser eerst bij aangetekende brief van 21 oktober 1964, ontvangen ten vroegste op 22 oktober daaropvolgend zou zijn verwittigd geworden van de openbare verkoping van 4 november 1964;

Dat eiser dus meent, dat, rekening houdend met de dies a quo, hoogstens twaalf dagen kunnen worden geteld tussen de notificatie en de dag van de verkoping;

Overwegende dat aanlegger verklaart gebruik te willen maken van de fakulteit hem gegeven bij artikel 1778 quinquies, zodat zijn vordering beoogt, de verkoper te horen veroordelen tot betaling van een vergoeding wegens miskenning van het recht van voorkoop van 711.200 frank, te vermeerderen met de gerechtsintrest en met de kosten van het geding;

Overwegende dat verweerder op hoofdeis de Bethune-Sully Etienne de instrumenterende notaris de heer Valérien Verheecke te Knokke in het geding heeft geroepen in tussenkomst en vrijwaring, tegen alle eventuele veroordelingen op grond van de hoofdvordering;

Overwegende dat verweerder op hoofdeis, vooraf voorstaat dat de termijn voorzien door artikel 1778 van het Burgerlijk Wetboek werd gerespecteerd en daartoe de volgende elementen beschouwt :

a. oorspronkelijk waren de bepalingen van artikel 1778 par. 2 naar de bedoeling van de wetgever niet toepasselijk op de openbare verkopen, maar ten einde de pachter te vrijwaren voor alle verrassingen en hem een bezinningstermijn toe te staan, boven de normale publiciteitsvoorschriften inzake openbare verkopen, werd een voorafgaande termijn van verwittiging voorzien die op minimum vijftien dagen voldoende werd geacht;

b. het zou volstaan dat de notificatie is geschied vijftien dagen voor de werkelijke verkoping, hetgeen betekent dat in geval van uitstel van verkoping voor toewijzing, geen nieuwe termijn van vijftien dagen tussen de bekendmaking en de uiteindelijke verkoopdag moet worden gerespecteerd;

c. aldus zou naar de geest van de wetgever aanlegger over een voldoende termijn hebben beschikt tussen de eerste aangetekende brief van 5 oktober 1964 en de verkoping bij de derde zitting van 4 november 1964, temeer omdat hij bij de zitting voor instel op 6 oktober persoonlijk aanwezig was geweest;

Overwegende dat verweerder op hoofdeis verder beoogt dat aanlegger geen enkel nadeel kan hebben ondergaan omdat hij nooit het inzicht zou hebben gehad, en het in ieder geval nooit zou hebben te kennen gegeven van zijn recht van voorkoop gebruik te maken, vermits hij heeft gezwegen op de instel, en afwezig is gebleven bij de twee verdere zittingen van de verkoping van het litigieuze goed;

Dat verweerder op hoofdeis meent dat de bedoeling van aanlegger aldus alleen kan zijn, door een beperkende verklaring van de voorschriften der wet, een onverwacht voordeel te bemachtigen, bestaande in een vergoeding van 711.200 frank, dan wanneer de intentie van de wetgever zeker is geweest, iedere speculatie te beletten zowel in hoofde van de verpachter, verkoper als in hoofde van de pachter zelf;

Dat verweerder op hoofdeis dan ook overtuigd is dat alléén speculatieve doeleinden aanlegger zouden aanzetten door wetsmisbruik een door de wetgever niet bedoelde winst te maken;

Overwegende dat verweerder op hoofdeis ten slotte voorstaat dat hij in geen geval enige bedoeling heeft gehad, aanlegger te benadelen, vermits deze trouwens op geen enkel ogenblik en evenmin thans enig voor nemen heeft doen kennen het litigieuze goed te kopen;

Dat verweerder op hoofdeis wijst naar de inzichten van de wetgever blijkende uit de besprekingen in de Senaat op 22 maart 1962 (Pasinomie 1963, blz. 93) waarbij door de verslaggever wordt gezegd dat opdat, het wettelijk beding van toepassing zou worden « de verkoper met een redelijk inzicht moet hebben gehandeld om de toepassing van de voorkoop te ontduiken »;

Overwegende dat verweerder op hoofdeis ten slotte inbrengt dat eiser in de feitelijke onmogelijkheid moet zijn geweest, het te koop gestelde goed te verwerven, daar hij niet over de fondsen beschikt en bovendien op het ogenblik van de verkoping belast was met een schuld van 338.800 frank, volgens bewijs door verweerder op tussenkomst geleverd;

Overwegende dat verweerder op hoofdeis derhalve vordert :

1° de hoofdvordering niet ontvankelijk, minstens niet gegrond te horen verklaren, alle kosten voor aanlegger;

2° verweerder op tussenkomst te horen veroordelen tussen te komen tot waarborg van verweerder op hoofdeis en,

3° bij tegeneis, aanlegger op hoofdeis te horen veroordelen tot betaling van een schadeloosstelling van 25.000 frank, wegens tergend en roekeloos geding;

Overwegende dat verweerder in tussenkomst aanvankelijk de ontvankelijkheid van de hoofdeis heeft betwist, doch in de loop van het geding verklaart aan dit middel te verzaken;

Overwegende dat verweerder in tussenkomst voorstaat dat tussen de aangetekende bekendmakingen van 5 oktober en 21 oktober 1964 en de daaropvolgende zittingen van de openbare verkoping, respectief van 20 oktober en van 4 november 1964, telkens in feite 15 dagen verliepen;

Overwegende dat verweerder in vrijwaring aanvoert dat eiser in ieder geval niet in de mogelijkheid was, zijn recht van voorkoop uit te oefenen, vermits hij blijkens officiële bescheiden op dat ogenblik schulden had tot beloop van 338.000 frank en 50.000 frank in het voordeel van verweerder op hoofdeis, terwijl hij op geen enkel ogenblik het verlangen zou hebben uitgedrukt het litigieuze goed aan te kopen;

Overwegende dat verweerder in vrijwaring inbrengt dat eiser op hoofdeis niet de minste schade heeft geleden, vermits hij een nieuwe pacht van 18 jaar op het litigieuze goed zou hebben bekomen;

Overwegende dat verweerder in tussenkomst derhalve vordert de hoofdeis te horen afwijzen als ongegrond, alle kosten voor aanlegger;

Overwegende dat aanlegger op de middelen van verweerders antwoordt dat, krachtens art. 1778 quinquies van het Burgerlijk Wetboek, de pachter, in geval van verkoop met miskenning van het recht van voorkoop, de keuze heeft, ofwel de indeplaatsstelling met de koper te vorderen ofwel een schadevergoeding te eisen van 20 % van het bedrag van de koopprijs;

Dat eiser op hoofdeis aanvoert dat, krachtens artikel 1778 ter, par. 2, van het Burgerlijk Wetboek, ten minste vijftien dagen moeten verlopen tussen de notificatie en de verkoop;

Overwegende dat eiser op het standpunt staat, dat de termijn van vijftien dagen bij analogie met andere bepalingen uit de wet op de Landpacht, een volledige vrije termijn moet zijn, waarin de dies a quo en de dies ad quem niet zijn begrepen;

Dat eiser op hoofdvordering aldus vaststelt dat de eerste verwittiging slechts gedagtekend is van 5 oktober 1964, voor de toeslag van 20 oktober daaropvolgend, en de tweede verwittiging eerst dateert van 21 oktober 1964 voor de definitieve toeslag van 4 november 1964;

Overwegende dat aanlegger betoogt dat tevergeefs wordt opgeworpen dat de eerste verwittiging van 5 oktober 1964, meer dan 15 dagen vóór de eigenlijke toeslag van 4 november 1964 zou zijn gegeven, omdat de eerste notificatie zou wegvallen door de niet tijdige verwittiging voor de zitting van 20 oktober en de tweede notificatie ongeldig zou zijn om dezelfde redenen tegenover de zitting van toeslag van 4 november 1964, dan wanneer de pachter voor de instel helemaal niet zou zijn verwittigd geworden;

Overwegende dat eiser op hoofdvordering besluit dat alle andere kennisgevingen van de openbare verkoping niet van aard kunnen zijn de verplichte toepassing van de wet van 1 februari 1963 uit te schakelen, terwijl evenmin dienen zou kunnen zijn het feit of de pachter al dan niet over de geldelijke middelen zou beschikken om het verkochte goed aan te kopen;

Overwegende dat eiser op hoofdvordering verder aanvoert dat, wie zich beroept op de wet niet kan worden beschuldigd van speculatie, terwijl evenmin de hoegrootheid van het bedrag door de wetgever vastgesteld op 20 procent, enige rol zou kunnen spelen in

de toepasselijkheid van de betwiste wetsbeschikking;

Overwegende dat aanlegger op hoofdeis derhalve meent dat zijn vordering ontvankelijk en gegrond is en er geen enkele reden kan bestaan om enige tegeneis wegens tergend of roekeloos geding in te stellen;

Overwegende dat aanlegger op hoofdvordering ten slotte betwist dat het door bemiddeling van verweerder in vrijwaring zou zijn dat hem een nieuwe pacht van achttien jaar werd verleend;

Overwegende dat eiser op hoofdvordering het argument van verweerders verwerpt geput uit de tekst van artikel 1768 ter, par. 2, alinea 3, van het Burgerlijk Wetboek, waar alleen het geval wordt beoogd van de openbare gerechtelijke verkoping met recht van opbod bij deurwaardersexploot;

Overwegende dat, op grond van de vigerende wetgeving, de vordering tot schadevergoeding wegens miskenning van het recht van voorkoop moet uitgeoefend worden tegen de verpachter-verkoper, zodat de tegenwoordige eis ontvankelijk is tegenover verweerder op hoofdeis;

Overwegende dat om dezelfde redenen de notificatie moet geschieden door de instrumenterende notaris of iedere ambtenaar die de verkoopakte moet passeren, zodat de oproeping in tussenkomst en vrijwaring eveneens ontvankelijk en tevens gegrond is;

Overwegende dat het overbodig is te onderzoeken of eiser werkelijk het inzicht zou hebben gehad het door hem gepachte goed aan te kopen, afgezien van het feit of hij daartoe de geldmiddelen had, terwijl evenmin moet worden beschouwd of hij door de verkoping of door nieuwe pachten al dan niet werd benadeeld;

Dat de wet immers forfaitair de vergoeding wegens miskenning van het recht van voorkoop heeft vastgesteld op 20 procent van de koopprijs, en dit onafhankelijk van andere consideraties betreffende de situatie van de pachter (Het recht van voorkoop, R. Eeckloo, uitgave van de Belgische Boerenbond, 31 januari 1963, nr. 31 in fine);

Overwegende dat ter zake alleen moet worden onderzocht of de litigieuze verkoping volgens de termen van artikel 1778 quinquies van het Burgerlijk Wetboek al dan niet geschiedde «met miskenning van het recht van voorkoop van de pachter»;

Overwegende dat de volgende feitelijke toedracht tussen partijen niet wordt betwist:

1° op de eerste zitting der openbare verkoping, namelijk 6 oktober 1964 te 15 uur, waarvan eiser op hoofdvordering niet in kennis werd gesteld, was deze echter aanwezig zonder enige verklaring te doen in verband met zijn recht van voorkoop;

2° bij aangetekende brief van 5 oktober 1964 werd eiser ingelicht dat de toewijzing zou geschieden op 20 oktober daaropvolgend om 15 uur, zitting waarop eiser op hoofdeis noch iemand voor hem aanwezig was;

3° op deze tweede zitting werd de toewijzing uitgesteld tot een derde zitting, namelijk op 4 november 1964, te 15 uur, van welk feit aanlegger op hoofdeis door verweerder op tussenkomst werd op de hoogte gebracht bij aangetekende brief van 21 oktober 1964;

4° bij de zitting voor toeslag op 4 november 1964 was eiser op hoofdvordering niet aanwezig noch iemand voor hem en werd, na de vaststelling van deze afwezigheid het litigieuze goed toegewezen;

Overwegende dat naar de stelling van eiser op hoofdvordering de eerste notificatie nietig zou zijn bij gebrek aan eerbiediging van de volle termijn van 15 dagen zij ook geen gevolgen kon hebben tegen enige verdere datum, namelijk de derde zitting zoals verweerders voorstaan, waaruit dan zou volgen dat de tweede kennisgeving wegens ditzelfde gebrek evenmin geldig ge-

volgen zou kunnen hebben zoals voorzien door de wet op de voorkoop;

Overwegende dat inderdaad moet worden vastgesteld dat de bepalingen van de hier besproken wet in principe bindend zijn, doch dat deze opvatting niet mag leiden tot een star formalisme;

Dat dit laatste immers blijkt zowel uit de wettekst als uit de bedoeling van de wetgever;

Overwegende dat immers artikel 1778 ter, par. 5 voorschrijft dat «de hierboven voorziene kennisgevingen moeten op straf van nietigheid worden gedaan per aangetekend schrijven over de post tegen ontvangstbewijs of bij deurwaardersexploot», terwijl artikel 1778 quinquies niet luidt «In geval van niet-naleving der voorgeschreven vormen en termijnen...», maar wel eerder de grond raakte en luidt «Ingeval van verkoop met miskenning van de rechten van voorkoop van de pachter...»;

Overwegende dat het zelfde niet formalistische standpunt moet worden afgeleid uit de verklaring in de verenigde commissies van landbouw en justitie van de Senaat, zoals ze door verweerder op hoofdvordering wordt aangehaald, namelijk dat voor de toepassing van de wettelijke beschikking «de verkoper met een bedrieglijk inzicht zou moeten gehandeld hebben»;

Dat deze interpretatie in feite onnauwkeurig is en niet in overeenstemming te brengen met de wettekst, onafgezien van de moeilijkheid van de bewijslast inzake bedrog (Het recht van voorkoop, door R. Eeckloe, idem als hoger, nr. 33), doch dat de hier geciteerde passus van het verslag voor de Senaat, zonder enige twijfel de bekommernis van de wetgever uitdrukt, geen wapen tot rechtsmisbruik te verschaffen (summum jus, summa injuria);

Overwegende dat derhalve moet worden aangenomen dat de kennisgeving van 5 oktober 1964, de vrije termijn van 15 dagen tegenover de voorgestelde zitdag van toeslag had miskend, doch in elk geval als geldig moet worden beschouwd en als dusdanig bevestigd tegenover de definitieve zitdag van toewijzing van 4 november 1964;

Dat het tevens de instrumenterende notaris vrijstaat de pachter in verband met het recht van voorkoop niet op te roepen voor de eerste zitdag van instel, zij het ook met het risico daaraan verbonden;

Overwegende dat derhalve, in feite en naar de bedoeling van de wetgever terzake, het recht van voorkoop van eiser niet werd miskend;

Overwegende dat de hoofdvordering niet gegrond is, doch dat zij noch als tergend noch als roekeloos mag worden beschouwd, zodat de tegeneis evenmin gegrond is;

Vonnissend op tegenspraak:

Om alle voormelde en hierbij uitdrukkelijk bevestigde motieven, alle verdere middelen en besluiten van partijen verwerpend als overbodig of niet gegrond;

Verklaren de hoofdvordering ontvankelijk maar wijzen ze af als niet gegrond;

Verklaren de vordering in tussenkomst en vrijwaring ontvankelijk en principieel gegrond, doch zonder belang;

Veroordelen aanlegger op hoofdeis tot het geheel der kosten van het geding.

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, jg. 1966 - nr. 7:

Inkomstenbelastingen, Onroerend goed behorende aan echtgenote. — Taksen met inkomstenbelastingen gelijkgesteld. — Indirekte staatsbelastingen. — Gemeentebelastingen. — Polderbelastingen. — Internationale overeenkomst. — Buitenlandse belastingen.

Tijdschrift van de Vrederechters, jg. 1966 - nr. 2: Rechtspraak.

Tijdschrift voor Sociaal Recht, jg. 1966 - nr. 1:

Preiser H., Travailleurs migrants et droit en Belgique. — Van Boeckhout J., De verjaring eigen aan de arbeidsovereenkomst voor bedienden.

Nederlands Juristenblad, jg. 1966 - nr. 15:

Van den Heuvel H., Blauwe en witte brieven van de E.E.G.-Commissie: problemen rond artikel 15 lid 6 van de Verordening nr. 17. — De Gaay Fortman W. F., Prof. Mr. A. Anema. — Jitta A. N. A. J., Nogmaals: schadevergoeding voor ingevorderd rijbewijs? — Schultsz J. C., De stem van de praktijk. — Scholten G. J., Rectificatie van anderschrift onder H.R. 21 januari 1966, 183 inzake de te zware kraanwagen.

Nr. 16:

Jessurun d'Oliveira H. U., Een paar opmerkingen over toepassing van Duits alimentatierecht ingevolge het Haagse alimentatieverdrag kinderen van 1956. — Smeets J. H., Wijziging van de Advocatenwet.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jg. 1966 - nr. 4900:

Veegens D. J., Algemene en bijzondere overgangsbepalingen in het ontwerp-Invoeringswet boek 1 Nieuw Burgerlijk Wetboek.

Nr. 4901:

Sauveplanne J. G., De nieuwe ontwerp-regeling omtrent de rechtsmacht van de Nederlandse rechter in gedingen tot ontbinding van een huwelijk en tot scheiding van tafel en bed.

Ars Aequi, jg. 1966 - nr. 3:

Van der Kallen A., Der Kampf ums Recht. — Van der Kooy T. P., Confrontatie zonder conflict.

Annales de droit, jg. 1966 - nr. 1-2:

De Visscher P., Charles Van Reepinghem (1903-1966). — La loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse. — Grevy R., Avant-propos. — Huvelle P., La protection sociale de la jeunesse. — Van Compernelle J., L'organisation et le fonctionnement des tribunaux de la jeunesse. — Kebers A., Les dispositions de droit civil relatives aux mineurs. — Denis P., Les dispositions de droit social relatives aux mineurs. — Piret J. M., Les mesures à l'égard des parents. — Lox F., Les mesures à l'égard des mineurs. — Poupard J. M., Les sanctions de nature pénale pouvant frapper les adultes dans le cadre de la loi de protection de la jeunesse.

Revue Pratique du Notariat Belge, jg. 1966 - nr. 2517: Bagniet J., La législation sur les aliénés.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat, jg. 1966 - nr. 20922 à 20929: Wetgeving en rechtspraak.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jg. 1966 - nr. 3: Rechtspraak.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1966 - nr. 14: Parisot B., Le changement de prénom.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad